

YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK?

kader
Kadın Adayları
Destekleme Derneği

Norwegian Embassy

Bu kitap Norveç Büyükelçiliği desteği ile hazırlanmıştır. İçerisinin tamamının sorumluluğu KA.DER'e aittir ve Norveç Büyükelçiliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

kadinadaylaridesteklemederneği

kadinadaylaridesteklemederneği (KA.DER)

Kadın Adayları Destekleme Derneği

KA_DER_

kadergenelmerkez

kader

Kadın Adayları
Destekleme Derneği

YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK?

YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK?

2021

**KADIN ADAYLARI DESTEKLEME DERNEĞİ
(KA.DER)**

Kadın Adayları
Destekleme Derneği

YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK?

2021
KADIN ADAYLARI DESTEKLEME DERNEĞİ
(KA.DER)

YAZARLAR

Ayşe Kaşıkırık
Nuray Karaoğlu

ISBN – 978-975-6487-43-3

2021

Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları, 2021

Her hakkı saklıdır. Bu kitabın hiçbir kısmı yayıncısının izni olmaksızın herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER)

Büyükdere Cad. Çınar Apt. No: 95 Kat: 6

D: 23-24 Mecidiyeköy, İstanbul/Türkiye

T: +90 (212) 273 25 35

GSM: 0530 615 09 07

E-mail: kader@ka-der.org.tr

www.ka-der.org.tr

Norwegian Embassy

Bu kitapçık “Norveç Büyükelçiliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla KA.DER’e aittir ve Norveç Büyükelçiliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
1. YEREL YÖNETİMLER VE KATILIM	9
2. YEREL YÖNETİMLERE VATANDAŞ KATILIMI.....	10
3. YEREL YÖNETİMLERE KADINLARIN KATILIMININ ÖNEMİ	13
4. KADINLARIN TEMSİLİ.....	16
5. KADINLARIN SİYASAL HAYATA KATILIMLARI	19
6. KADINLARIN SİYASAL KATILIM VE TEMSİLLERİNİ ENGELLEYEN FAKTÖRLER	28
7. YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK? SAHA ÇALIŞMALARI	31
GİRİŞ.....	31
7.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	33
GENEL DEĞERLENDİRME.....	33
7.2 PROJE KAPSAMINDA YAPILAN MÜLAKAT ÇIKTILARI VİDEO HAM HALLERİ	36
7.3 ALAN ARAŞTIRMASI.....	36
DİLARA TAMBOVA – ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKAN ADAYI.....	38
FATIMA TÜZZEHRA KIRAÇ – MİLLETVEKİLİ ADAYI	40
BERRİN BAŞOL – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI	44
FERAY KARAGÖZ – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI	46
GÜNAY MORKAN – MECLİS ÜYESİ ADAYI	49
ESRA ERDURUR – MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI.....	50
MUKADDES AKDENİZ – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI.....	52
ESİN ERKOÇ – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	56
İLKSEN SORGUÇ DİNÇER – MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI.....	58
İLAY AKSOY – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	62

DR. ZEYNEP BANU DALAMAN – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	64
DİREN CEVAHİR ŞEN – MİLLETVEKİLİ ADAYI.....	69
ÖZGE AKMAN – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	72
TUBA TORUN – MİLLETVEKİLİ ADAYI	76
SENİYE NAZİK IŞIK – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI	80
NİLAY KÖKKİLİNÇ – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI.....	84
SERAP ÖZÖKTEM – MİLLETVEKİLİ ADAYI	87
ÜLKÜ DOĞAN – MİLLETVEKİLİ ADAYI.....	89
BİRSEN FIRINCIOĞLU – MİLLETVEKİLİ ADAYI	93
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	95
KAYNAKÇA	97

ÖNSÖZ

Kentin sunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal fırsatlardan kentte yaşayan tüm vatandaşların eşit yararlanabilmesi gerekir. Bunu sağlamanın yolu demokratik bir toplum en önemli göstergesi kadın ve erkeklerin karar alma mekanizmalarına dengeli katılımlarıdır. Kadınların karar alma mekanizmalarına aktif katılarak, haklarını savunabilmeleri ve kendi hakları ve ihtiyaçları ile kararları kendilerinin vermeleri gerekir.

Yerel yönetimler, kenttaşın sesini duyurabildiği ve çözümlerin oluşturulduğu önemli mekanizmalardır. Katılımcılık esası ile kentteki yerel karar alma süreçlerine dahil olunması da yerel yönetimler de kritik bir öneme sahiptir.

Türkiye’de kadınlar 1930 yılında yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkını elde etmelerine rağmen, günümüze kadar yüksek bir siyasal temsil düzeyine ulaşamadı. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimlerinden önce; 8.257 belediye başkan adayının 652’si, 30 büyükşehirde 316 büyükşehir belediye başkan adayının 34’ü, 452 il belediye başkan adayının 38’i ve 2.297 ilçe belediye başkan adayının 174’ü kadınlardan oluşmaktadır. Kadın aday sayısını, toplam aday sayısına oranladığımızda; belediye başkan adaylarının %7,89’u, büyükşehir belediye başkan adaylarının %10,8’i, il belediye başkan adaylarının %8,4’ü ve ilçe belediye başkan adaylarının %7,6’sı kadın adaylardan oluşmaktadır. 1.389 belediye başkanından sadece 42’si kadındır. Böylece, tüm belediye başkanlıklarının yalnızca %3,09’unda kadınlar yer alabilmiştir.

Türkiye’de 30.005 mahalle, 18.152 köy olmak üzere toplam 50.292 muhtarlık bulunmaktadır. 2014 yerel seçimler sonucunda, Türkiye çapındaki 50.292 muhtarın sadece 674’ü (%2,14) kadındır. Yerel yönetimlerin beşiği olan mahalle ve köy birimlerini oluşturan muhtar ve ihtiyar meclislerinde kadın temsilinin arttırılmasına katkı sunmak, yerelde kadın sorunlarının görünürlüğünü arttırmak ve çözüm önerileri oluşturmak amacıyla **‘Eşitlik Mahallede Başlar’** dedik ve 2019 yerel seçim öncesi KA.DER’in gerçekleştirdiği eğitim çalışmalarının da katkısı ile kadın muhtar sayısı 1071’e (%45,37) yükselmiştir.

Oysa ki yerel yönetimler siyasete deneyim kazanarak katılımcı demokrasi için önemli bir yoldur.

Birçok kadın, karar alma mekanizmalarında var olmak için mücadele veriyorken çeşitli engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Günümüze kadar aday adayı olmuş veya aday olmuş ancak çeşitli nedenlerle seçilememiş kadınlar için neredeyse hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu yayını diğer çalışmalardan ayıran en önemli farkındalık da budur. Şu ana kadar yapılan çalışmalar milletvekili veya belediye başkanı seçilen kadınlar üzerinden yapılmıştır. Çalışmamızda İstanbul, Bartın, İzmir, Mersin, Tekirdağ ve Eskişehir illerinde, aday gösterilen ancak seçilemeyen kadınlarla deneyimleri ile ilgili bire-bir görüşmeler yapılarak video çekimleri gerçekleştirdik.

Kadınları siyasi aktörler olarak, güçlendirmeyi, eşitsizliklerin yarattığı adaletsiz koşullar altında bu mekanizmalardaki varlıklarını sürdürülebilir kılmayı amaçlıyoruz. Böylece yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadının desteklenmesi ile yerel demokrasi ve ekonomi güçlenerek toplumun tüm katmanlarında pozitif domino etkisi yaratacaktır.

KA.DER olarak daha şeffaf, hesap verebilir, tutarlı etkili kararlar alabilen ve bunun sorumluluğunu taşıyan, kentte yaşayanların katılımını sağlayan, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelere sahip kadınlara yön veren yerel yönetimlerin oluşması önemli hedeflerimizden biridir.

Umuyor ve diliyoruz ki bu çalışma, gelecek seçimlerde daha fazla kadının aday olmasını cesaretlendirecek, başta yerel siyaset olmak üzere kadın temsilinin her alanda artmasına katkı sağlayacaktır. Unutmayalım ki herkese eşit mesafe de hizmet anlayışını benimseyen belediyeciliğin kadınlar aleyhine sonuçlar yaratacağı açıktır. Kaynakların dağıtımında ihtiyaçlara göre değerlendirmenin, eşitsizliğin giderilmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Sevgi ve danışmayla,

Nuray KARAOĞLU
KA.DER GENEL BAŞKANI

1. YEREL YÖNETİMLER VE KATILIM

Yerel yönetimler, merkezi yönetimlerin dışında kalan kamusal örgütlenmeler olup kamu idaresinin vatandaşlara en yakından hizmet veren birimleridir. Vatandaşların siyasi sürece katılımı, demokrasinin önemli bir parçasıdır. Yakınlık, yerel yönetimlerin kentsel hizmetlerin planlayıcısı ve sunucusu rolleri bakımından önemlidir. Yerel yönetişime vatandaş katılımını artırmak için geliştirilen stratejiler dünyanın her yerinde görülebilir. Başka bir ifadeyle, siyasi katılımın temelinde yatan ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim de dahil olmak üzere medeni ve siyasi haklar, başlı başına insan haklarıdır. Vatandaş katılımı güven, inanç ve bütünlük gerektirir. Bir ülkenin başarılı bir şekilde gelişmesi için kamu kurumlarının- yerel ve merkezi- ve çeşitli sektörlerin iş birliği içerisinde olması önemlidir. Ademi merkeziyet, iş birliğini teşvik etmek için kabul edilen araçlardan biridir (Tekeli İ., 1983: 20). Yerel yönetimler demokrasinin temel taşı olarak kabul edilir.

Vatandaşları yerel yönetişime dahil etmek, hesap verebilirliği ve yerel yönetimlerin sorunları çözme becerilerini geliştirir, daha kapsayıcı ve uyumlu topluluklar oluşturur ve topluluklar tarafından yapılan girişimlerin sayısını ve kalitesini artırır (Keleş, 1992:39). Farkındalığı artırmanın ve vatandaşları söz sahibi olmaları için güçlendirmenin bir yolu, teknolojiye ve özellikle sosyal medyaya erişimin artırılmasıdır.

2. YEREL YÖNETİMLERE VATANDAŞ KATILIMI

Yerel yönetim kavramının tarihi, tarihin başlangıcına kadar uzanmaktadır. Bazı yazarlar, kavramın bireyin tarihi kadar eski olduğunu savunmaktadır. Tam olarak nerede ve ne zaman atfedileceği konusunda farklı tanımlar bulunsa da yerel yönetimler, eski milletlerin ve topluluk gruplarının yönetiminde bile bulunmaktadır. Yerel yönetim kavramı demokrasi, adem-i merkeziyetçilik ve yönetişim kavramları ile birlikte kullanılmaktadır. Yetki ikamesi konusu çoğunlukla vurgulanmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu yurttaşların yerelde alınan kararlara ve bu kararların uygulanmasına katılımları konusunda aşağıdaki maddeleri içermektedir:

Mahalleler ve Mahalle Muhtarlıkları (Madde 9)

Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir. Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

Hemşehri Hukuku (Madde 13)

Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, be-

diye karar alma ve hizmet tedariki süreçlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediyeye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.

Belediyenin Görev ve Sorumlulukları (Madde 14)

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları (Madde 15)

Belediye, vatandaşların belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye Meclisi Toplantıları (Madde 20, 21 ve 23)

Belediye meclisi toplantılarının yeri ve zamanı mutlak usullerle vatandaşlara duyurulur. Meclis Toplantıları açıktır. Meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi belediye başkanı tarafından belirlenerek en az üç gün önceden üyelere bildirilir ve çeşitli yöntemlerle halka duyurulur. Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur.

İhtisas Komisyonları (Madde 24)

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. Komisyon çalışmalarında uzman kişi-

lerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenidir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Stratejik Plan ve Performans Programı (Madde 41)

Belediye başkanı, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Kent Konseyi (Madde 76)

Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım (Madde 77)

Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Toplamda, yerel yönetim, sahip olunan yerli bir hükümet olarak görülebilir. Yerel olarak istenen seçim, yaklaşım ve yönergelere çok iyi karar vermek merkezi hükümetin herhangi bir yasama organı veya etkisi tarafından minimum düzeyde kontrol edilmesi veya hiç kontrol edilmemesi olarak tanımlanabilir.

3. YEREL YÖNETİMLERE KADINLARIN KATILIMININ ÖNEMİ

3.1. Neden kadınlar yerel yönetimlerde eşit temsil edilmeli?

Türkiye’de kadınlar, üst düzey yönetimlerde, özellikle de siyasette, eşit temsilden hala çok uzak bir konumdadırlar. Bu eşitsizliği gidermek, tüm yurttaşların kararlara katılımını sağlamak, kadın deneyimi ve çözüm üretme yeteneğini sosyal ve siyasal alanlara kazandırmak kritik öneme sahiptir. Çünkü siyaset alanı toplumsal yaşam üzerinde tayin edici özelliğe sahiptir. Siyaset alanında sağlanacak eşit temsil, kadın-erkek eşitliğinin her alanda gerçekleşmesini kolaylaştıracaktır. Toplum ve bireyleri ilgilendiren kararların alındığı, seçim ve atama ile oluşan tüm karar organlarında kadın-erkek eşitliği demokrasinin bir gereğidir. Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez bir unsurudur.

Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması anayasal bir haktır. Belediyelerin bu eşitliği kent ölçeğinde sağlaması ise yasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda, yerel yönetimler bir kentte yaşayan insanların mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve çözmekle sorumludur. Bu nedenlerle, belediyelere bu konuda çok büyük görevler düşmektedir.

Yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kilit aktörlerden biridir ve önemli bir konumdadır. Kadına yönelik şiddet, kadınların erkeklerden farklı deneyimlerinden biridir ve ne yazık ki ülkemizde de önemli bir sorundur. Yerel yönetimler, kadınların şiddetten korunmasında sorumluluk sahibidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun

14. maddesine göre Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için sığınak açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için sığınak açabilirler. Yani İstanbul'daki 36 belediyenin sığınağı olması gerekiyor. Ancak, sadece Küçükçekmece, Kadıköy, Kağıthane, Pendik ve Eyüp ilçelerinde sığınak var. Nüfusun 100.000 üzerinde 237 belediye olmasına rağmen, bu sorumluluğu yerine getiren sadece 32 belediye bulunmaktadır! Verilerden de anlaşılacağı gibi, yasal bir yaptırım olmadığı için belediyeler sığınak açma konusunda istekli değildir.

Oysa ki, yerel yönetim kadınlarla birlikte daha eşitlikçi ve kapsayıcı olur. Kapsayıcı belediyecilik anlayışı toplumun farklı kesimlerinin yerel ortak ihtiyaç ve taleplerinin mümkün olan en azami şekilde hayata geçirilmesidir. Kız çocuklarının ve kadınların ihtiyaçları bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi dönemlere göre değişiklik göstermektedir. Belediyeler, kapsayıcılığı gerek kendi karar mekanizmalarında temsil ve katılımı sağlayarak gerekse de yerel politika, plan ve hizmetlerinde toplumsal cinsiyet duyarlılığını göstererek sağlayabilirler. Aynı zamanda, yerelde kadın siyasetçilerinin sayısının artmasıyla birlikte kadın vatandaşların ihtiyaç ve beklentileri daha iyi anlaşılabilir ve analiz edilebilir (Gücük, 2006: 42).

3.2. Kadınların eşit temsil edilmesi kentte neleri değiştirir?

Belediyelerin politika ve uygulamaları, kadın ve erkek tüm vatandaşların günlük yaşamlarının her alanıyla doğrudan ilişkilidir. Demokratik ve toplumsal gelişimi destekleyen politikalarla kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bakış açısıyla yönetilen kentler ve yaşam alanları, kadın vatandaşların yaşam kalitesini yükseltir.

Belediyeler, kadınların gündelik yerel hayatta karşılaştıkları sorunlar, güçlükler ve engellere çözüm üretilebilecek en yakın kurumlardır. Kadınlar ve erkekler kenti, ilçeyi, mahalleyi, köyü mekânsal alan olarak farklı ihtiyaçlar doğrultusunda kullanmaktadır. Kadınların büyük çoğunluğu ev ve evin yakın çevresi ile sınırlanmış bir alanda yaşamları-

nı sürdürmektedir. Güvenlik, barınma, ulaşım, yerel yönetime katılım, alt yapı hizmetleri gibi kentsel yaşamın sunduğu imkânlar, toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden şekillenmektedir. Bu eşitsizlikler genellikle kadınlar aleyhinedir.

Kadınların özgül gereksinmelerini hesaba katacak kent politikası ve kent planlaması ancak kadınların yerel yönetimlerde eşit temsil edilmesi ve yereldeki karar alma süreçlerine dengeli katılımları ile mümkün olabilir. Kadınların sesi, ihtiyaçları ve kapasiteleri için alan yaratmak, daha iyi şehirler ve bölgeler inşa etmek için yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Özellikle farklı yerel koşulların mevcudiyetini kabul edince, belediyelerin önemi daha da belirgin hale gelmektedir. Ancak kadının yerel siyasete katılımına farklı kentler düzeyinde baktığımızda, cinsiyete dayalı eşitsizliğin burada da hâkim olduğunu görüyoruz. Bu nedenle, belediyelerde kadınların temsili ve katılımı toplumsal cinsiyet eşitliği için öncelikli bir alan olarak önümüze çıkıyor.

4. KADINLARIN TEMSİLİ

4. 1. Türkiye’de Siyasette Kadın Temsili

Cumhuriyetin onuncu yılı kutlamalarına kısa bir süre kala 26 Ekim 1933 yılında 2349 sayılı kanunla Türk kadınları köy ihtiyar heyetlerine ve muhtarlığa seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. İhtiyar heyetleri seçimlerinde kadınlara da oy hakkı verilmesinin ardından tüm Türkiye de olduğu gibi, Aydın’da da 1933 yılı sonlarında kadınlar köy ihtiyar heyetleri seçimlerine iştirak etmişlerdir. Aydın İlinde ilk defa Germencik Nahiyesi’ne bağlı Karaağaçlı Köyü’nde seçme seçilme hakkına sahip kadınlar ihtiyar heyeti seçimlerinde oylarını kullanmışlardır. Ercüment Köybaşı’nın da ifade ettiği gibi kanunun çıkarılmasının ardından 12 Kasım 1933 tarihli muhtarlık seçimleriyle de resmi olarak Türkiye’de ilk kadın muhtar Aydın’dan seçilmiştir. Karpuzlu Nahiye merkezi olan Demircidere Köyü’nde seçimler 6 Kasım 1933 günü yapılmış ve köyde seçme ve seçilme hakkına sahip bütün kadın ve erkeklerin katılımıyla Köy Derneği Cumhuriyet Meydanı’nda toplanan 500’e yakın kişi oylarını kullanmışlardır. Türkiye’nin demografik verileri göz önünde bulundurulacak olursa, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2019 Sonuçlarına göre, erkek nüfusun oranı yüzde 50,2 (41 milyon 721 bin 136 kişi), kadın nüfusun oranı yüzde 49,8 (41 milyon 433 bin 861 kişi) oluşmaktadır.

Tablo 1: Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili

	Toplam Sayı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı (%)
1999 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	3.216	20	0,6
İl Genel Meclis Üyeliği	3.122	44	1,4
Belediye Meclis Üyeliği	34.084	541	1,6
2004 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	3.225	18	0,56
İl Genel Meclis Üyeliği	3.208	56	1,75
Belediye Meclis Üyeliği	34.477	799	2,32
2009 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	2.948	44	0,9
İl Genel Meclis Üyeliği	3.379	110	3,25
Belediye Meclis Üyeliği	31.790	1.340	4,21
2014 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	1.398	40	2,9
İl Genel Meclis Üyeliği	1.251	60	4,8
Belediye Meclis Üyeliği	20.498	2.198	10,7
2019 Seçimleri			
Belediye Başkanlığı	1.389	42	3,0
İl Genel Meclis Üyeliği	1.272	48	3,77
Belediye Meclis Üyeliği	19.546	2.283	11,68

Kaynak: YSK, 2020.

Türkiye’de Karar Alma Mekanizmalarında Kadın Temsili (8 Mart Karnesi.)

KA.DER’in her yıl geleneksel olarak yayınladığı 8 Mart Karnesi’nin verilerine göre;

TBMM’nin eşitliğe mesafesi çok uzak!

Kadın varlığı açısından 0’ı bol tablolar.

Diğer alanlardaki kadın sayıları da fazla umut vermiyor:

- 7 yüksek yargı organında sadece 1 kadın başkan yer alıyor.
- Tüm düzeylerdeki akademik kadroda kadın oranı %45,05 olmasına rağmen, 197 rektörden sadece 17’si kadın, profesörlükte erkeklerin sayısı kadınların iki katı.
- 1389 belediye başkanı koltuğundan sadece 42’sinde kadınlar oturuyor (%3,02). Bu oran belediye meclis üyeliklerinde %2,37, il genel meclis üyeliklerinde ise %1,77.
- 50 bin 157 muhtarın sadece 1071’i kadın (%2,14).
- 1934’ten bu yana yapılan 23 genel seçimde meclise giren 11.385 milletvekilinin sadece 598’i kadın.
- Türkiye, Cumhuriyet tarihi boyunca bir tane bile kadın milletvekili çıkarmamış tam 20 şehrimiz var. (Adıyaman, Ardahan, Artvin, Bayburt, Burdur, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Karabük, Karaman, Kilis, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Sinop, Yozgat)
- Buz pateni, jimnastik, dans sporları ve binicilik dışındaki spor dallarında kadın oranı çok düşük: %71,4 erkek, %28,6 kadın. Antrenörlerin %75’i erkek %25’i kadın.
- 14 kanalda “primetime”da yayınlanan tartışma programlarında cinsiyete göre dağılım da çok vahim: %89 erkek, %11 kadın bulunmaktadır (KA.DER, 2020).

Yukarıdaki verilerde görüldüğü gibi kadınların yerel yönetimlere katılım oranları yeterli düzeyde değildir. Diğer bir faktör, kadınların siyasi araç olarak kullanılmasıyla ilgilidir.

5. KADINLARIN SİYASAL HAYATA KATILIMLARI

Türkiye’de 30.005 mahalle, 18.152 köy olmak üzere toplam 50.292 muhtarlık bulunmaktadır. Türkiye genelinde muhtar sayısı incelendiğinde kadın muhtarların az olduğu görülmektedir; muhtarların ancak %2,14’ünü oluşturmaktadırlar. 2014-2019 dönemi incelendiğinde, kadın muhtar sayısının 1071’e yükseldiği görülür. Yani 2019 seçimlerinde kadın muhtar sayısı %45,37 oranında artmıştır (KA.DER,2020). Ayrıca T.C. tarihi boyunca hiç kadın muhtar çıkarmamış iller bulunmaktadır.

Kadınların siyasi eşitliği, katılımı ve temsili ile ilgili yapılan ilerlemelerde kadınların bağımsızlıklarını kazanmış oldukları ile sürülse de aslında durum öyle değildir. Toplumda kadınların kazanılmış hakları elde etmiş olmaları, sosyal ve fırsat eşitliği anlamında bağımsız olduklarını ifade etmemektedir. Cumhuriyet tarihinde ilk kez 1930 yılında

siyasal haklarını kazanmaya başlayan Türkiye'deki kadınlar, 1935 yılı genel seçimlerinde sahip oldukları haklarını kullanabilmişlerdir (Gökçimen; 2008: 1).

Kadınların karar almadaki rolü, çeşitli uluslararası anlaşma ve sözleşmeler, CEDAW ve Pekin Eylem Platformu (1995) tarafından ele alınmıştır. 2009 yılında yerel yönetişimde kadınlar üzerine bir e-tartışma düzenledi. Bu e-tartışma sırasında katılımcılar, kadınların yerel yönetimlere dahil edilmesinin cinsiyete duyarlı politikalar ve hizmetler oluşturmada kilit bir faktör olduğu konusunda anlaştılar. Katılımcılar, kadın politikacıların yerel yönetimdeki meslektaşları arasında kadın sorunlarının aktif savunucuları olabileceğine ve politikalarda cinsiyet perspektiflerini yaygınlaştırmak için hayati önem taşıdığına inanıyorlardı, ancak yine de bunu belgelemek için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ifade ettiler. Kadın liderlerin ilçe, il ve bölge meclisleri ve yerel (kırsal ve kentsel) meclisler gibi yerel yönetişimde iş yapma şeklini değiştirmede sahip olduğu etkiyi vurgulayarak dünyanın her yerinden daha cesaret verici örnekler yer almalıdır.

Tablo 2: Türkiye Büyük Millet Meclisi Cinsiyete Göre Dağılımı

Parti Adı	Kadın		Erkek		Parti Toplam
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	
Adalet ve Kalkınma Partisi	54	% 18,56	237	% 81,44	291
Cumhuriyet Halk Partisi	17	% 12,32	121	% 87,68	138
Halkların Demokratik Partisi	23	% 41,07	33	% 58,93	56
Milliyetçi Hareket Partisi	4	% 8,33	44	% 91,67	48
İYİ Parti	2	% 5,41	35	% 94,59	37
Türkiye İşçi Partisi	0	% 0	2	% 100	2
Büyük Birlik Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Demokrasi ve Atılım Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Demokrat Parti	0	% 0	1	% 100	1
Demokratik Bölgeler Partisi	1	% 100	0	% 0	1
Saadet Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Yenilik Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Bağımsız Milletvekili	0	% 0	8	% 100	8
Genel Toplam	101	% 17,24	485	% 82,76	586

Kaynak: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim.

Yerel politikalar da dahil olmak üzere her türlü kamusal politika, kadınlar ve erkekler üzerinde farklı etkiler yapar. Örneğin, bir semte pazar yeri açılmasıyla halı saha yapılmasının o semtte yaşayan kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisi, aynı değildir. Kamu politikalarının kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerini ölçmek için geliştirilmiş bir teknik, toplumsal cinsiyet etki değerlendirmesidir.

Tablo 3 Temsilde Kadın Oranları

Kadın Milletvekili Olmayan İl Sayısı	20 (%24,7)
Kadın Belediye Başkanı Sayısı	43 (%3,09)
Kadın Belediye Meclis Üyesi Sayısı	2283 (%11)
Kadın İl Genel Meclis Üyesi Sayısı	48 (3,77)
Kadın Muhtar Sayısı	1071 (%2,14)

Kaynak: (KA.DER, 2020).

SİYASİ PARTİ BAŞKANI KADINLAR

Kurucu, genel başkan veya eş başkan olarak görev yapmış diğer kadın liderler şunlardır:

1. Mübeccel Göktuna (1915–1999), Türkiye Ulusal Kadınlar Partisi (1972–1981) Genel Başkanı
2. Rahşan Ecevit (1923-2020), Demokratik Sol Partisi (1985-1987) Kurucusu ve Genel Başkanı, Demokratik Sol Halk Partisi (2010) Genel Başkanı
3. Tansu Çiller (d. 1946), Doğru Yol Partisi (1993–2002) Genel Başkanı (Başbakan 1993-1996)
4. Nesrin Nas (d. 1958), Anavatan Partisi (2003–2004) Genel Başkanı
5. Filiz Koçali (d. 1958), Sosyalist Demokrasi Partisi Genel Başkanı (2004-2009)
6. Gültan Kışanak (d. 1961), Barış ve Demokrasi Partisi (2011–2014) Eş Başkanı
7. Figen Yüksekdağ (d. 1971), Halkların Demokratik Partisi (2012–2017) Eş Başkanı
8. Emine Ülker Tarhan (d. 1963), Anadolu Partisi (2014-2015) Kurucusu ve Genel Başkanı
9. Fatma Benal Yazgan (d. 1947), Kadın Partisi (2014–günümüz) Genel Başkanı
10. Meral Akşener (d. 1956), İYİ Parti (2017–günümüz) Kurucusu ve Genel Başkanı

1935–1999 Seçimleri

1935 yılından sonra yapılan tüm seçimlerde, kadınların meclisteki oranları düşmeye başlamıştır. Özellikle **1950 ve 1961** seçimlerinde sadece 3 kadın meclise girebilmiş ve bu da tarihe kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildiğinden beri meclise en az kadının girdiği seçim olarak geçmiştir.

Tablo: 4 1935–1999 Milletvekilleri Oranı

Seçim yılı	Milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	Kadın vekil oranı
1935	395	18	%4,6
1939	429	15	%3,7
1943	435	16	%3,7
1946	465	9	%1,9
1950	487	3	%0,6
1954	541	4	%0,7
1957	610	8	%1,3
1961	450	3	%0,7
1965	450	8	%1,8
1969	450	5	%1,1
1973	450	6	%1,3
1977	450	4	%0,9
1983	399	12	%3,0
1987	450	6	%1,3
1991	450	8	%1,8
1995	550	13	%2,4
1999	550	22	%4,2

Kaynak:https://tr.wikipedia.org/wiki/2002_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri

2002-2018 Seçimleri

1995 seçimlerinden beri, meclisteki kadın sayısı devamlı bir artış gösterse de 2002 yılına gelene kadar yapılan hiçbir seçimde kadın vekil oranı, 1935'teki sonuçları yakalayamamıştır. Ancak 2007 seçimlerinden sonra kadın temsil oranı yüzde 10'un altına düşmemiştir.

Tablo 5: 2002–2018 Milletvekilleri Oranı

Seçim yılı	Milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	Kadın vekil oranı
2002	550	24	%4,4
2007	550	50	%9,1
2011	550	79	%14,3
2015 Haziran	550	97	%17,6
2015 Kasım	550	81	%14,7
2018	600	103	%17,1

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/2002_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri

Tablo 6: Cinsiyete Göre Dağılım

Parti Adı	Kadın		Erkek		Parti Toplam
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	
Adalet ve Kalkınma Partisi	54	% 18,56	237	% 81,44	291
Cumhuriyet Halk Partisi	17	% 12,32	121	% 87,68	138
Halkların Demokratik Partisi	23	% 41,07	33	% 58,93	56
Milliyetçi Hareket Partisi	4	% 8,33	44	% 91,67	48
İYİ Parti	2	% 5,41	35	% 94,59	37
Türkiye İşçi Partisi	0	% 0	2	% 100	2
Büyük Birlik Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Demokrasi ve Atılım Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Demokrat Parti	0	% 0	1	% 100	1
Demokratik Bölgeler Partisi	1	% 100	0	% 0	1
Saadet Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Yenilik Partisi	0	% 0	1	% 100	1
Bağımsız Milletvekili	0	% 0	8	% 100	8
Genel Toplam	101	% 17,24	485	% 82,76	586

Kaynak: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.dagilim

Tablo 7: Yıllar İçinde Kadın Belediye Başkanı Sayısındaki Değişim

Yerel Seçim Yılı	Toplam Belediye Başkanı Sayısı	Kadın Belediye Başkanı Sayısı	Siyasi Parti Dağılımları													Toplam		
			CHP	AP	Bağımsız	SHP	DYP	ANAP	HADEP	DSP	MHP	DTP	AK PARTİ	DP	BDP		HDP	
1930	502	1	1															1
1946	?	?																0
1950	600	1															1	1
1955	?	?																0
1963	1045	?																0
1968	1243	4	3	1														4
1973	1620	5	1	1	3													5
1977	1710	5	1	3	1													5
1984	1692																	0
1989	1976	2							2									2
1994	2695	9				2	2	3	2									9
1999	3200	14	3						5	3	2	1						14
2004	3225	17	4				1	1					2	9				17
2009	2903	26	6										15	3	2			26
2014	1396	40	7										1	8	1	23		40
2019	1397	43	10				2						1	6			24	43
TOPLAM KADIN BELEDİYE BAŞKANI																		167

31 MART 2019 Seçimlerine Göre;

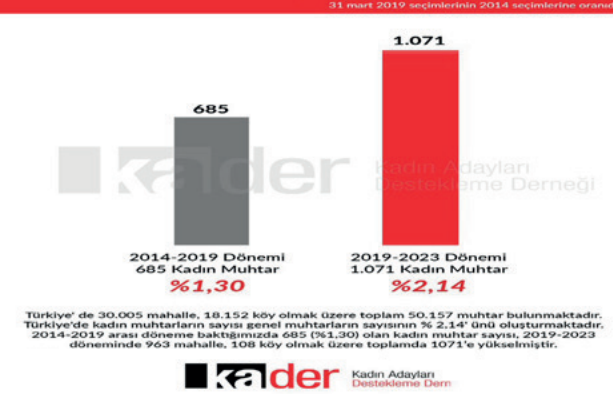

386 BELDE BELEDİYE BAŞKANINDAN 4'Ü KADIN

1.389 Belediye Başkanın Sadece 43'ü KADIN

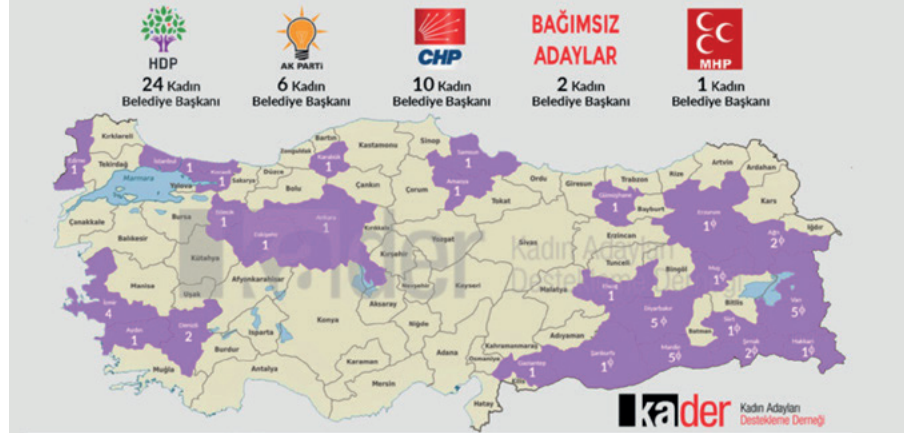

Türkiye'de KADIN Muhtar Oranı %45,37 Arttı

Türkiye'de 30.005 mahalle, 18.152 köy olmak üzere toplam 50.157 muhtar bulunmaktadır. Türkiye'de kadın muhtarların sayısı genel muhtarların sayısının % 2,14'ünü oluşturmaktadır. 2014-2019 arası dönemde baktığımızda 685 (%1,30) olan kadın muhtar sayısı, 2019-2023 döneminde 963 mahalle, 108 köy olmak üzere toplamda 1071'e yükselmiştir.

2019 Yerel Seçimlerinde Seçilen 43 Kadın Belediye Başkanları

2019 Yerel Seçimleri'nin kadınlar açısından en önemli başarısı, halen çok düşük olmasına rağmen 2014 Yerel Seçimleri'nde 674 (%1,30) olan kadın muhtar sayısının, 2019 Yerel Seçimleri'nde %58,9 artarak %2,14'e yükselmesiydi.

KA.DER'in 31 Mart Seçimleri'nde "Eşitlik Mahallede Başlar" sloganıyla kadın muhtar adayları için düzenlediği özel eğitim programları ve farkındalık kampanyası, kadınların muhtar adaylığına ilgisini önemli ölçüde etkiledi. KA.DER olarak bu başarının haklı gururunu yaşıyoruz.

Ülkemizde kadınlar 1935'te meclise girdiler. %4,6 temsil oranıyla TBMM'deki kadın milletvekili sayısı, o tarihte birçok ülke arasında dikkat çekici bir başlangıçtı. Ancak ne yazık ki, 1950 yılına gelindiğinde söz konusu oran çok geride kaldı. Meclisteki kadın milletvekili oranı %0,6'ya kadar düştü.

Türkiye'de kadının siyasette temsili açısından, 1997 yılında, aralarında akademisyenler, gazeteciler, hukukçular, işverenler ve özel sektör çalışanları da olmak üzere farklı meslek gruplarından 19 kadının ortak iradesi ve hayaliyle kurulan KA.DER (Kadın Adayları Destekleme Derneği), bu konuda önemli bir dönüm noktası oluşturdu. Nitekim, KA.DER'in kuruluşunu izleyen dönemde, hemen iki yıl sonra, 1999 yılında yapılan seçimlerde 23 kadın milletvekilinin meclise girmesiyle kadın milletvekili oranı %4,2'ye yükseldi. Bir önceki seçim dönemi olan 1995'teki %2,4'lük orana kıyasla, meclise giren kadın temsilci sayısındaki yükseliş olumluydu. Son genel seçimlerde, 2018 yılında, 600 milletvekilinin şekillendirdiği TBMM'de, kadınlara ait sandalye sayısı 102'de kaldı. Yani, kadın milletvekili sayısı meclise oranlandığında %17,2'ye karşılık gelmektedir. Ancak yerel seçimleri özelinde düşünüldüğünde, 30 büyükşehir belediyesinden yalnızca 3'ünde kadın belediye başkanı görev yapmaktadır. Türkiye genelinde sayıları 50 bin 157 olan muhtarların arasında kadınların sahip olduğu temsilci sayısı ise 674 idi. Aslında gerçek şu ki, kadınların hayat boyu tüm süreçlerde karşılarına çıkan eşitsiz ve ayrımcı engellemelerin tümü, genel ve yerel siyasete katılımlarını da engellemektedir.

6. KADINLARIN SİYASAL KATILIM VE TEMSİLLERİNİ ENGELLEYEN FAKTÖRLER

6.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği (Ataerkil sistem, bakım emeği, kültürel kodlar vb.)

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla iki strateji uygulanabilir: *Olumlu Eylem (Pozitif Ayrımcılık)* ve *Anaakımlaştırma*. Pozitif ayrımcılık stratejisi, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermede kısa dönemde sonuç vererek, bu eşitsizliğe dair algıları değiştirmek açısından önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece belli bir alana değil, toplumun tüm kesimine yerleşmiştir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının tüm alanlara yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu bakış açısı doğrultusunda, uluslararası kuruluşlar tarafından öncelikle üst düzey strateji ve politika belgelerine, ardından tüm alanlara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilmesi için “toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması” politikası geliştirilmiştir (Kaşıkırık & İzci, 2019:21).

Kadınların ekonomik ve siyasal yaşama eşit katılımındaki en büyük engel toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece belli bir alana değil, toplumun tüm kesimine yerleşmiştir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının tüm alanlara yaygınlaştırılması gerekmektedir.

6.2. Ekonomik Faktörler (Kadınların finansal kaynaklara yeterli düzeyde erişememesi)

Dünya Bankası Grubu'nun 2020 Global Findex raporuna göre,¹ 1 milyardan fazla kadın hala finansal sistemi kullanmaktadır. Kaynaklara erişimi olmayan kadınlar, gelir toplama ve biriktirme, işlerini büyütme ve ailelerini yoksulluktan kurtarmada zorluklarla karşılaşmaktadır. Sonuç olarak, kadınlar büyük ölçüde kayıtlı ekonominin dışında kalmaktadır. Aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmak ve paylaşılan refahı artırmak yönündeki hedeflerinin, kadın ve erkeklerin tam ve eşit katılımı olmadan gerçekleştirilemeyeceğini kabul etmektedir. Kadınların ekonomik katılımına yatırım yapmak kalkınmada derin bir etkiye sahip olmakla kalmaz, şirketler ve ekonomiler için iyi bir ticari anlam ifade eder. Kadınların istihdama katılımının güçlendirilmesi gerekmektedir.

6.3. Eğitime ve İşgücüne Eşit Düzeyde Katılamama

Kadınlar dünya nüfusunun yarısından fazlasını ve dünya potansiyelinin yarısını oluşturmaktadır. Buna rağmen, kadınlar ve kızlar genellikle mesleki eğitim ve beceri eğitimine erişimden yoksundur. Birçoğu iş gücüne anlamlı bir şekilde katılmak için okuryazarlık ve aritmetik gibi temel işlevsel becerilerden de yoksundur. Kadınların eğitim ve öğretime etkin katılımı, yoksulluğu azaltmak ve ekonomik ve sosyal güçlenmeyi teşvik etmek için özellikle güçlü bir araçtır. İstihdam becerileri, kadınları yalnızca belirli işler için ihtiyaç duydukları yetkinliklerle donatmakla kalmaz, aynı zamanda istihdam edilebilirliklerini artırmalarına ve sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca sivil toplum ve siyasete aktif olarak katılmayı da öğrenirler.

BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, diğerlerinin yanı sıra, cinsiyet eşitliğini hızlandırmak ve tüm kadınları ve kızları güçlendirmek için bir yol haritası sağlamaktadır. Kaliteli teknik eğitime ve becerilerin geliştirilmesine eşit erişim sağlayarak ve tüm kadınlar ve erkekler için tam ve üretken istihdamı ve insana yakışır işi ve eşit değerdeki

1. <https://globalfindex.worldbank.org/>

işe eşit maaşı teşvik ederek kadınlara karşı ayrımcılığa son vermeyi amaçlamaktadır.

6.4. Kadınların Siyasete Katılımını Teşvik Eden Mekanizmaların Eksikliği

IPU Ocak 2018 raporuna göre, kadınlar dünya genelinde parlamentolarda düşük oranda temsil edilmektedir. Aralık 2018 itibarıyla kadınların ulusal düzeydeki parlamentolara küresel katılım oranı %24,1'dir. 2013 yılında kadınlar tüm ulusal liderlerin%8'ini ve başkanlık görevlerinin %2'sini oluşturdu. Ayrıca, tüm kadın başbakanların ve cumhurbaşkanlarının%75'i son yirmi yılda göreve başlamışlardır 32 ülkede kadınlar parlamentonun %10'undan daha azını oluşturmaktadır. Türkiye, kadın milletvekili oranında dünyadaki 192 ülke içinde 117'nci sırada yer alıyor. Birçok Afrika ülkesi listenin üst sıralarında bulunmaktadır. Zirvede ise Ruanda, Küba, Bolivya ve Meksika bulunuyor. Kadın milletvekili oranında Türkiye birçok Afrika, Asya ve Orta Doğu ülkesinin gerisinde yer almaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre, 2019'da 589 milletvekili içinde kadın milletvekili sayısının 102, erkek milletvekili sayısının ise 487 olduğu görüldü. Meclise giren kadın milletvekili oranı 2007'de yüzde 9,1 iken, 2019'da yüzde 17,3'e çıktı.

Türkiye'de ise güncel kadınlar parlamentonun %13,78'ini oluşturmaktadır (IPU, 2018; TBMM, 2018). Bu oranın düşüklüğü incelendiğinde siyasi engeller, tarihsel ve siyasi olarak liderlik ve politikacılığın erkek işi olarak görülmesi toplum baskısı en önemli nedenlerin başından gelmektedir.

7. YEREL SİYASETTE KADININ ADI NEDEN YOK? SAHA ÇALIŞMALARI

Projenin genel amacı, kadınları siyasi aktörler olarak güçlendirmek ve bu eşitsizliklerin yarattığı adaletsiz koşullar altında bu mekanizmalardaki varlıklarını sürdürülebilir kılmaktır.

Proje Faaliyetleri

- Projenin 7 farklı coğrafi bölgede uygulanması planlanmıştır. Ancak, pandemi nedeniyle 6 bölgede uygulanmıştır.
- Proje illeri olarak İstanbul, Bartın, İzmir, Mersin, Tekirdağ ve Eskişehir'dir. Seçilen proje illerinde, aday gösterilen ancak çeşitli nedenlerle seçilemeyen kadınlarla bire bir görüşmeler yapılmıştır.
- Aday kadınların seçilmemesinin sebepleri ayrıntılı olarak sorgulanmıştır. Proje kapsamında toplam 35 kadın aday ile görüşülmesi planlanmıştır. Ancak, pandemi nedeniyle 21 kadın adayla görüşülmüştür.
- Aynı zamanda, araştırmanın sonunda hazırlanan okuduğunuz bu rapor, ilgili tüm paydaşlara sunulmuştur. Çünkü bu noktalar karar alma mekanizmalarıdır ve değişim ve dönüşümün tetikleyicisi olacaktır.
- Proje sonunda ulusal bir konferans düzenlenmesi ve tüm ilgili paydaşlar ile basın davet edilmesi planlanmıştır. Ancak, pandemi nedeniyle iptal edilmiştir.

Projenin Çıktıları

- Kadın adayların deneyimlerinden oluşan bir araştırma raporu
- Kadın adayların deneyimlerini paylaştıkları video serisi

Projenin Beklenen Etkileri

- Kadınların siyasete katılımlarını arttırmak
- Siyasette rol model kadın sayısının artmasına katkıda bulunmak

GİRİŞ

Projede alan araştırmasına başlanmadan 7 farklı coğrafi bölgede İstanbul, Bartın, İzmir, Mersin, Tunceli, Tekirdağ ve Eskişehir illerinde aday adayı veya aday gösterilen ancak seçilemeyen toplam 35 kadınıla bire bir görüşmeler yapabilmek için bölgelerin il ve ilçelerindeki parti kollarına projenin içeriğini anlatan resmi yazı gönderildi. 7 bölgedeki farklı siyaset partilerinin il ve ilçe kadın kolları ile iletişime geçilerek daha önce aday olmuş fakat seçilmeyen kadınların listesi ve iletişim bilgileri istendi. İkinci aşama olarak Eskişehir, Tekirdağ, İzmir, İstanbul, Bartın, İzmir, Mersin, Tunceli, Tekirdağ illerindeki kadın kollarından randevular alındı. Görüşmelerimiz sonucunda milletvekili aday adayı olmuş kadınlarla çekim takvimi belirlendi. Tunceli’de görüşmeyi gerçekleştirmek istediğimiz aday adayı veya aday olan kadınlar siyasete devam edeceklerini ve bazı çekincelerinin olduğunu söyleyerek, proje kapsamında bize destek olamayacaklarını ifade ettiler.

Proje kapsamında yapmayı öngördüğümüz görüşme sayısı 35 iken öngörülme pandemi koşulları nedeniyle 21 kadın aday ile görüşme gerçekleştirebildik. Daha önce görüştüğümüz kadın adaylar pandemi nedeniyle çekim gerçekleştirmek istemediler. Bu nedenle 6 ilde çekim planımızı yeniden oluşturduk. Yukarıdaki rakamlar ulaşabildiğimiz en yüksek rakamlar oldu. KVKK düzenlemeleri nedeniyle odak gruplardaki kişilerin iletişim bilgilerine ulaşmak için yasal izinleri aldık. Karantina koşulları nedeniyle yüz yüze görüşmenin imkânsız hale gelmesi sonucunda 21 kişi ile görüşme gerçekleştirebildik. Eskişehir’de çekimi gerçekleştirdiğimiz bir kişi KVKK metnini imzalamak istemediği için toplamda 20 kişi ile görüşme yaparak projeyi tamamladık. Mersin ve Bartın illerinde planlanan çekimi online sistem üzerinden gerçekleştirdik.

7.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın teorik ve uygulamalı bölümleri için farklı yöntemler belirlenmiştir. Öncelikle teorik kısımda araştırma sorununa ilişkin literatür taraması kapsamında birincil ve ikincil kaynaklarda, kadın sivil toplum kuruluşlarının çıkardıkları yayınlarda, parti liderlerinin çeşitli dergi ve gazetelere verdikleri demeçlerde, kadın çalışmaları alanında yazılmış temel eserler incelenmiştir.

İkinci olarak, yukarıda da vurgulandığı üzere nitel araştırma tekniklerinden biri olan ‘derinlemesine görüşme tekniği’ kullanılmıştır. Bu amaçla yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış ve görüşme esnasında görüşmenin akışına göre farklı alt sorular ile katılımcının yanıtlarını açması sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu süreçte gözlem tekniğinden de faydalanılarak veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.

6 bölgede 21 kadın ile yarı-yapılandırılmış sorular ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırma kapsamında planlanan derinlemesine görüşmeler için öncelikle İllerdeki Parti Kadın Kolları bünyesinde çalışan yetkililerden izin ve görüşme yapılacak kişilerin listesi çıkarılmıştır. Görüşmeler 45 dakika ile 1,5 saat arasında tamamlanmıştır. Görüşmelerin tamamı katılımcıların da onayı alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de kadınlar, 1930 yılından itibaren çıkarılan bir dizi yasa ile yerel ve genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. O günden bu yana geçen süre içinde kadınlar yerel ve genel yönetimlerde çok az temsil edildiler. Cumhuriyet tarihi boyunca 31 bin erkek belediye başkanı seçilmişken, kadın belediye başkanı sayısı 119’da kaldı. Köy ve mahallelerden başlayarak kadınların muhtarlıklarda ve yerel yönetimlerde temsil edilmesi, gerçek demokrasinin oluşturulmasında en önemli basamaklarından biridir. 1999, 2004, 2009 ve 2014 yerel seçim sonuçlarına göre Türkiye’de kadınlar, belediye meclis üyeliğinde en fazla %10,72, belediye başkanlığında %2,86 ve il genel meclis üyeliğinde

ise %4,79 oranında yer alabilmiştir. Aynı zamanda, Türkiye’de 31.963 mahalle, 18.329 köy olmak üzere toplam 50.292 muhtar bulunmaktadır. Kadın muhtar sayısı sadece 674’ken, 2019 yerel seçim sonuçlarına göre yalnızca 43 kadın belediye başkanı ve 1071 kadın muhtar seçilmiştir. Böylece, tüm belediye başkanlıklarının yalnızca %3,09’unda ve tüm muhtarlıkların sadece %2,14’ünde kadınlar yer alabilmiştir.

7.2 PROJE KAPSAMINDA YAPILAN MÜLAKAT ÇALIŞMASI

Aşağıdaki tabloda mülakat gerçekleştirdiğimiz iller ve kadın adayların listesi bulunmaktadır.

Tablo 8: Mülakat Gerçekleştirdiğimiz İller ve Kadın Adaylar Listesi

MÜLAKAT GERÇEKLEŞTİRDİĞİMİZ İLLER VE KADIN ADAYLAR LİSTESİ			
TEKİRDAĞ			
NO	Ad Soyad	Görevi	Parti
1	MUKADDES AKDENİZ	TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	HDP
2	BERRİN BAŞOL	HAYRABOLU BELEDİYESİ ADAY ADAYI	CHP
3	FERAY KARAGÖZ	ÇORLU BELEDİYESİ BAŞKAN ADAY ADAYI	CHP
4	GÜNAY MORKAN	ÇORLU BELEDİYESİ MECLİS ÜYESİ ADAYI	İYİ PARTİ
5	ESRA ERDURUR	AKP MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI	AKP
ESKİŞEHİR			
NO	AD SOYAD	GÖREVİ	PARTİ
1	DİLARA TAMBOVA	ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	DSP
2	AYTEN YILDIZ	MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI	CHP
3	FATİMA TÜZZEHRA KIRAÇ	MİLLETVEKİLİ ADAYI	MHP

İSTANBUL			
NO	AD SOYAD	GÖREVİ	PARTİ
1	İLAY AKSOY	FATİH BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	İYİ PARTİ
2	TUBA TORUN	27. DÖNEM MİLLETVEKİLİ ADAYI	CHP
3	ZEYNEP BANU DALAMAN	BEYOĞLU BELEDİYE BAŞKAN ADAYI	DSP
4	DİREN CEVAHİR ŞEN	KIRKLARELİ BELEDİYESİ BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI	HDP
5	ÖZGE AKMAN	İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BAŞKAN ADAYI	BAĞIMSIZ
İZMİR			
NO	AD SOYAD	GÖREVİ	PARTİ
1	SENİYE NAZİK IŞIK	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BAŞKAN ADAY ADAYI	CHP
2	NİLAY KÖKKILIÇ	27. DÖNEM MİLLETVEKİLİ ADAYI	CHP
3	SERAP ÖZEKTEM	26. DÖNEM MİLLETVEKİLİ ADAYI	İYİ PARTİ
4	ÜLKÜ DOĞAN	27. DÖNEM MİLLETVEKİLİ ADAYI	İYİ PARTİ
MERSİN			
NO	AD SOYAD	GÖREVİ	PARTİ
1	ESİN ERKOÇ	MERSİN TARSUS BELEDİYESİ BAŞKAN ADAYI	İYİ PARTİ
2	İLKEN DİNCER	MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI	İYİ PARTİ
BARTIN			
No	AD SOYAD	GÖREVİ	PARTİ
1	HATİCE BİRGÜL FIRINCIOĞLU BİRSÖZ	MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI	CHP

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

7.3 ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde proje kapsamında gerçekleştirmiş olduğumuz alan araştırması ve yapılan mülakatlar çıktılarına yer verilmiştir.

ESKİŞEHİR ÇEKİMLERİ

AYTEN YILDIZ – MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Ülkenin üretiminde eksiklikler, yanlışlar gördüm ve bu yanlışların, geleceğimize, çocuklarımızın geleceğine çok büyük etkiler yaratacağını düşündüğüm için aday olmaya karar verdim. Tüm partilerde CHP dahil onu görüyorum. Her ne kadar sosyal demokrat olsak ta kadınların ikinci planda olduğunu veya bir yerlere gelen kadınların eşlerinin gücünün ön plana geçtiğini yaşıyoruz maalesef. Eşlerinin parti içindeki varlıkları, aktiviteleri veya saygınlıkları partide görev almalarında etkili oluyor, aday olmalarında. Eskişehir’de ayrıca bir sorun daha var. İşte belediye, tüm belediyeler Cumhuriyet Halk Partisinde olduğu için direkt belediye başkanlarının tercihleri 3- 4 dönemdir bu böyle gidiyor. Daha öncesinde ön seçimde falan yapılmış ama pek başarılı olmamış. Yani farklı da olsa yine kadınlar maalesef çok büyük mücadele vermek zorunda bir yerlere gelebilmek için.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Annem 80 yaşında bir hanım kutladı ve olanların senden hiçbir farkı yoktu, sen onlardan daha iyisini yaparsın kızım dedi, o da çok destek oldu. Arkadaşlarım falan herkes, o görevi icra edeceğime layıkıyla yapacağıma inandıkları için o konuda yakın çevremden ve ailemden bir sorun yaşamadım. Ancak parti içinde dediğim gibi böyle parsellenmiş birtakım alanlar, parsellenmiş mevkiler, tüm partilerde var. Oralara girmekte zorluk çekiyorsunuz maalesef.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Erkek adaylarla aynı formasyona sahiptik zira Meclis’teki kadınlara baktığımız zaman da seçilen kadınların birkaç dil bildiğini birkaç üniversite bitirdiklerini, nitelik ve nicelik yönünden diğer erkek adaylardan çok daha önde olduğunu görüyoruz. Aynı şeyi ben kendi adaylığım sürecinde de fark ettim. Kendimi formasyon açısından pek çoğundan da yeterli ve nitelikli bulmama rağmen onların seçilme konusunda benden önde olduklarını, parti içinde bir adım önde olduklarını ve daha kolay sosyal çevrelere, kentin önemli iletişim noktalarına ulaşabildiklerini bir kadın aday olarak her türlü yaşıyorsunuz.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Kapıldım. Çünkü erkek adayları daha çok destekler bir tavırları vardı yani.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Demokrasinin yok edildiği bir süreci yaşıyoruz. Bu süreçte Cumhuriyet Halk Partisi’nin ülkeyi yeniden bir kurucu parti olarak, Atatürk’ün cumhuriyetine ve demokrasiye dönüştüren bir parti olması gerektiği hesabıyla biz kadınların tabii ki eşit şartlarda yarışmasını ve öne çıkmasını hatta sayısal değerinin yükselmesini isteyecektir. Ancak partinin en fazla oy alabileceği adayları tercih etmek veya partiye en fazla maddi katkıyı veya çevresel faktörleri veya belediye başkanlarının desteğini almış en yararlı adayları tercih etmek gibi bir sorumluluğu var, bu açıdan da partimi haklı görüyorum. Belki ben kendimi tanıtmakta, parti içinde çok daha önceden aktif görev almak zorundaydım ama malumunuz devlet memurları emekli olmadan aday olamıyorlar. Biz devlet memurluğundan gelen insanlarız tabii ki bu süreçte de geç kalmıştık.”

DİLARA TAMBOVA – ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Çok teşekkür ediyorum öncelikle KA.DER’e, kadın adayları destekleme konusunda üstlendiği önemli misyon için, şahsım ve hemcinslerim adına teşekkür ediyorum. Burada olduğunuz için çok mutluyum. Ben neden aday olmak istedim? Ben dünyayı, ülkemizi ve şehrimizi kadın duygu ve düşüncesiyle daha pozitif bir yaklaşımla değiştirebileceğimizi ve güzelleştirebileceğimizi düşündüm. Kendime de olan inancım dolayısıyla böyle büyük bir sorumluluğu üstlenmiş oldum. Karar verme sürecim aslında çok hızlı gelişti çünkü partim ile uzun süre bağlı çeşitli kademelerde görev yapmış birisiydim. Çok zorlanmadım karar verirken. Tabii ki her şey çok kolay gitmedi. Seçim sürecinin zorlukları vardı ama onların üstesinden gelebildik. Kadın gücüyle gelebildik. Teşekkür ediyorum.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Yakın çevrem, ailem beni çok destekledi, partim keza öyle çünkü ben 2014’de ilk aday olduğumda büyükşehir adayydım partinin, o süreçte zaten üst kurul yöneticisiydim. Öncesinde de ilçe/il başkanlıkları yaptım. Sayın Genel Başkanımız ve Üst Kurul’daki değerli arkadaşlarımız bana çok güvendiler, onların da desteğiyle ve motivasyonu ile aday olmayı hiç düşünmeden kabul ettim ve güzel bir seçim süreci geçirdik her iki dönemde. Ama tabii ki muvaffak olmayı isterdik. İnşallah önümüzdeki dönemlerde diye düşünüyorum.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Tabii ki bizden önce mevcut belediye başkan adayı hem yaş hem tecrübe itibarıyla bize göre biraz daha avantajlıydı ama ben kendim de bir kadın olarak öncelikle bu ayırımdan yana değilim ama kadınların gücünü yeterince anlayamadığımı, kendilerinin bile içgüdüsel güçleri-

ni keşfedip ortaya çıkaramadıklarını düşünen birisiyim. Ben bunu yapabileme fırsatı yakaladığımı düşünüyorum, o yüzden de şanslı kadınlardan birisiyim. Onun dışında tabii eşit şartlarda yarıştığımızı Söyleyemeyeceğim fakat şöyle Eskişehir’in sosyal hayatının farklı olması açısından burada kadın adaylara veya Eskişehir de belediyeyi temsil edecek kadın arkadaşlarımıza pozitif gözle bakılacağını düşünüyorum, o anlamda çok sıkıntı yaşamadım ama ülkemizin farklı yerlerinde bir eşitsizlik olabilme ihtimali tabii ki yüksektir diye düşünüyorum.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Kapılmadım. Öyle bir yaklaşım olsa bile inanın bu pozitif oldu, bu pozitif ayrımcılık anlamında değil kesinlikle. Ama sizin az önce söylediğim gibi içinizde biriktirdiğiniz gücünüzü ortaya çıkardığınızı erkekler de görebiliyor. Aslında konu bizim kendimizi çözebilmemizde yani kadın olarak içimizde var olan o farklı etkiyi çözüp onu dışarıya yansıtabilmemizde. Bunu yapabildiğiniz zaman erkeklerde zaten buna saygı duyuyorlar ve onlar da sizi destekliyorlar.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçimler konjonktürel bir yapıya biniyorsunuz. Her seçim döneminin kendine has bir yapısı oluyor. Yani o siyasi bütünlükten ayrı bir şey değildir yerel seçimler, genel seçimler de öyle. Bu dünyada yaşanan gelişmeler ile bile ilgilidir. Ülkemizdeki yaşanan o dönemin konjonktürü sebebiyle, biraz da tabii ki partimizin halk nezdindeki kabul görmesi sebebiyle Demokratik Sol Parti iktidar olmuş ve Ecevit’in partisi olması sebebiyle, kurucu genel başkanın kadın olması sebebiyle, çok ayrıcalıklı bir parti olsa bile iktidardan uzun süre uzak kalmış bir parti olduğu için, biraz da tabii hani solda da belli bir parti konumlandırılıyor, onunla ilgilidir diye düşünüyorum. Yoksa kişisel yetersizliğimiz dolayısıyla olduğunu düşünmüyorum çünkü seçim sürecinde geri bildirimler bize karşı çok pozitif hem şahsıma hem partime. İnşallah gelecek seçimlerde muvaffak oluruz diye düşünüyorum.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Devam dedik çünkü hâlihazırda yine partimde üst düzey kurulu yöneticisiyim, ondan sonraki süreçte yine bir adaylığım söz konusu oldu,

bu iş süreklilik gerektiren bir iş. Öyle hemen bir yenilgide vazgeçerseniz zaten siyaset kolay yapılacak bir eylem değildir. Biliyorsunuz bizden önceki siyasetçiler, özellikle bizim genel başkanlarımız, onlar da seçim yenilgisi yaşadılar, bu siyaset belli bir rutinde giden bir eylem değildir. Dolayısıyla yenildik diye vazgeçmek olmaz, özellikle kadınlara karşı bir misyonumuz olduğunu düşündüğümüz için vazgeçmeyi düşünmedik hiç de düşünmüyorum.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Aslında bu çok derin bir konu, çok derin derin konuşulması, bununla ilgili analizler yapılması gerekir diye düşünüyorum. Bizler biraz kadınlar olarak da az önce söylediğim gibi kendimizi eşit şartlara hazırlamıyoruz. Yani kendimizi biraz daha edilgen konumda kendimiz öyle konumlandığımız için, dolayısıyla erkek egemen bir siyasi ortamda onlar da bize edilgen bir noktada konumlandırıyor. Dolayısıyla biz kendi gücümüzü fark edip, bu şekilde mücadele edersek eşit şartlara ancak o şekilde ulaşırız. Asla bu eşit şartları bize erkek egemen dünya sağlamayacaktır. Bizim daha çok çaba sarf etmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Yani bize kotalar vasıtasıyla ya da listelerde belli sıralarda yer verilsin diye beklemek yerine daha etkili mücadeleler yaparak, kendimiz bu hakları edinirsek eşit şartlara ancak o şekilde ulaşırız diye düşünüyorum. Sizleri burada ağırladığımız için çok mutlu olduk. Tekrar KA.DER’e ve sizlere zahmetiniz için, emekleriniz için teşekkür ediyorum, kendim ve Türk kadını için çok sağ olun. Kolaylık diliyorum.”

FATIMA TÜZZEHRA KIRAÇ – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Kadınların kesinlikle siyasi hayatta yer almasından yanayım. Bu benim misyonum. Siyaset her yerde olabilir ama bizim karar mercilerimizde kadının adının olmaması, kadının sayısının olmaması, benim canımı acıtan bir olay. Böyle bir misyonum var. Kadınların siyasette yer almasından yana olduğum için siyasette aday olmakla başladım. Kadın aday olduğunda şöyle bir şey var; kendi özel işlerinizi de yapmakla ilgili

çok sıkıntılar yaşıyorsunuz, üstünüz başınız kirleniyor, saçınız başınız bozuluyor, gecenin geç vakitlerine kadar o adaylık süreciyle, seçim süreciyle uğraşıyorsunuz, sizin bu işlerinizi takip edecek birisini bulmanız çok zor, sizi toparlayacak birisini bulmanız çok zor ya da her şeyle sizi toparlayacak biri, çok zor. Ama bir erkek aday için eşi çok güzel bunları yapıyor, erkekler bu konuda eksik kalıyorlar. O çok yorucu bir süreçti benim için. Gece üçte seçim alanından dönüp de kendi üstü başımı toparlayıp, dinlenip, konuşmalarımı hazırlayıp, ertesi gün yine çok erken saatlerde çalışmaya başlamam benim için çok yorucuydu ama yılmadım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Partiden ciddi bir yaklaşım gördüm. Yani parti benim aday olmam konusunda bana yardımcı oldu, ısrarcı oldu, aday olmamı istediler. Eşim karşı çıkmadı. Her yerde yanımda olabildi mi, olamadı ama çok da engel olmadı. Maddi anlamda başka yerlerden destek almadım, sadece kendi öz kaynaklarımdan adaylığımı sürdürdüm.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Erkek adaylar siyasete daha önceden başlamış olduklarından dolayı kadınlara göre daha tecrübeliler, yaşamışlıkları anlamında daha tecrübeliler. Fakat kadınların gerek özgüvenlerinin olmaması gerek parasal kaynakların daha düşük olması nedeniyle siyasette yer almaları biraz daha az. Siyasette yer alan kadınların da daha çok birinin kızı, birinin eşi olmanın ötesinde partilerin de vitrin olarak koymaya çalışmalarından dolayı çok da yer bulmak kadın adına zor. Eğer belli bir kapasiteniz varsa, bu kapasitenizi ortaya koyabiliyorsanız, o zaman adaylık konusu herkes rakibinizdir. Tabii ki eksikleriniz vardır. Bu eksiklerinizi bir şekilde giderebilirsiniz ama partilerdeki bu vitrin olmanın dışında kendinizi kabul ettirmeniz, birilerine güvenerek yola çıkmaktan olmuyor. Bir kere kendinizi iyi yetiştirmeniz lazım, kendinize güvenmeniz lazım, sadece kendinize güvenmeniz lazım, siyaset böyle bir şey. Bir başkasına güvenerek siyaset olmaz, ilk önce kendinizi revize edeceksiniz.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Kapılmadım. Ben tabii erkeklerin kendi aralarındaki diyaloglarından dolayı, bir arada oturmalarından, birtakım sorunlarını çözmelelerinden, kadın adayla bu diyalogları sağlayamamasından kaynaklanan kopukluklar zaman zaman olmuştur ama benim cinsiyetimle ilgili herhangi bir şekilde bir tavra rastlamadım. Çok da destekleyen erkek arkadaşlarım olmuştur partide, yöneticiler bazında da olmuştur. Sadece sizin bilgi, birikim, donanım ve yeterliliğinizi kabul ettiklerinde zaten saygı duyuyorlar ve peşinizden geliyorlar.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçilmememin iki tane unsur vardı. Bir tanesi aday olduğum partinin Türkiye genelindeki yüzdelik diliminden kaynaklanan bir durum, ikincisi de bütçe meselesi. Yani kendi öz kaynaklarım yeterli değildi. Keşke daha çok bütçem olsaydı, keşke daha çok bütçe kaynağı sağlayabilseydim, o zaman daha farklı olabilirdi. Tabii bunlar zaman içinde çözülecek şeyler, çözülmeyecek şeyler değil.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Tabii ki devam. Tabii ki devam, hiçbir zaman siyasette kaybetmek yoktu. Birçok arkadaşım aday olmadan önce bana bunu söylemişti. Yani kaybedersin, üzülürsün, psikolojin bozulur. Hayır, bozulacak bir şey yok, siyasetin kaybedeni yok bana göre. Mutlaka bir şeyler öğreniyorsunuz, her seçimde, her adaylık süresince bir şeyler öğreniyorsunuz ve bu tecrübeler sizde biriktikçe önünüzdeki yol haritasını daha güçlü adımlarla devam ettirebiliyorsunuz.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Burada ilk etapta şöyle bir şey var; Eşit şartlarda sağlayabilmesi aslında bu kadın erkek meselesi ile birlikte de değerlendirilebilir ama Türkiye’deki partiler yasaının değişmemesinden kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Çünkü genel başkanların iki dudağının arasında seyrediyor adaylık süreci. Siz de seçilebilecek bir yerden aday gösterilmezseniz zaten seçilme şansınız olmuyor. Bunun kadın ya da erkekle değil bire bir genel başkanın diyalogundan geçmesiyle alakalı bir şey. Sizin ona ulaşmanız veya kendinizi gösterebilmenizle alakalı bir şey. Aslında ben Eskişehir için söylüyorum, Eskişehir’de kitle olarak adaylık süre-

cimde parti gözetmeksizin herkesin kabul gördüğü ve doğru bulduğu bir insan olmama rağmen, genel merkezde böyle bir haksızlığa uğradığımı düşünüyorum. Genç kadınlarımıza sesleniyorum, burada siz var-sınız ve gerçekten benim için çok önemli. Yılmayın, yıkılmayın, sürekli mücadelenizi sürdürün. Eksikler olabilir, birtakım şeyleri toparlamak mümkündür, her şey eğitimden geçiyor, bütçeden geçiyor, bunun tedarikini baştan yaparsanız önünü almanız mümkün değil, mutlaka başarılı olursunuz.”

BERRİN BAŞOL – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Karar verme süreci çok kolaydı benim için. Çok kolay karar verdim, çok çabuk karar verdim. Mevcut il yönetiminde zaten aktif olarak görev yapmıştım, görev de yapıyordum. O an birden ben belediye başkanlık seçimleri, yerel yönetimler değişecek, belediye meclis üyelikleri gibi bir sürü konu gündeme geldiğinde, bir Başkan’ıma döndüm, “Ben aday olmak istiyorum, önümüzdeki dönemde istifa edeceğim sayın başkanım ve belediye başkan adayı olacağım” dedim. “Yolun açık olsun” dedi. 22 kişilik ekipteki bütün arkadaşlarımız çok mutlu oldular ve çok güzel destek gördüm onlardan. Bu süreç benim için eğitici, öğretici, yorucu ama keyifle geçti. Ayağımı kırduğım halde alçıya alamayıp bandajla gezip böyle seçim çalışmaları yürüttüm ama her şeye değdi.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Çok sıcak bir ilgiyle ve gerçekten doğru iş başardığımı, doğru bir yola çıktığımı hissettirdiler bana her zaman. Çok olumlu karşılandım, köyde, pazarda teyzelerle konuşurken, sohbet ederken her şey yolundaydı. Bizim kızımızın, bizden birinin olmuş olması onlar için çok önemliydi. O sınımsız kucaklamaları her şeye değerdi. Belediye başkanı olarak görmek istediler, muhtar olarak görmek istediler kadınları, “Bizi de dahil et biz de seninle beraber gezelim, hepimiz birlikte olalım” diye cevaplar geldi hep. Yorumlar çok olumluydu. Ailem zaten en başından beri destektiler. Geçtiğimiz yıllar içerisinde sivil toplum kuruluşları ve parti içerisindeki aktif çalışmalarımı zaten herkes takip ediyordu. Beklenen bir olaydı benim için. Cumhuriyetin ilk kadın muhtarlarından biri benim halamken ben bu işi neden yapamıyorum dedim ve bu yola çıktım. Her şey çok güzel geçti.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Eşit şartlarda yarıştık tabii. Hani bana tanınan yasal haklar neyse onlara da aynı şeyler uygulandı. Tecrübe olarak biraz daha onlardan gerideydim, 1- 0 geride başlamıştım çünkü hepsi, iki yarışan arkadaşım geçmiş dönem belediye başkanıydılar. Diğer bir arkadaşımız yine aktif olarak Belediye Meclisi’nde daha önce de görev almıştı. Ben bu tarz yerel yönetim içerisinde görev almadan direkt belediye başkan adayı olarak ortaya çıkmıştım. O sürecin bana neler getirebileceğini, ne gibi zorluklar yaşayabileceğimi, hepsini toparlayabildik, çok çabuk eksikliklerimi kapatabildim. Hızlı hareket etmiş olmam benim için avantajdı, hızlı hareket edip bu aradaki eksikliği tamamladık ve süreç ondan sonra eşit şartlarda devam etti.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Sadece kadın aday olduğum için belediye başkan adayı olarak gösterilmek istemedim. Nitelik ve niceliklerimle bunu ortaya koyup gerçekten bu işi hak ettiğimi, bu koltuğu hak ettiğimi göstermek istedim. Bu süreç de bu şekilde ilerledi.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Genel Merkez’in almış olduğu bir karardı. Sonuçta o bölgede ön seçime girmedik. Genel merkez tarafından yürütülen anket çalışmaları yapıldı, bu anket çalışmalarının sonuçları da aslında çok eksi ya da benim aday gösterilmeme gibi bir durumum yoktu, sayısal veriler anlamında da çok sıkıntılı değildim ancak genel merkez bu süreç içerisinde AKP’den aday gösterilmiş olan arkadaşın karşısına biraz daha deneyimli olduğu için mevcut belediye başkanıyla onu aday göstererek seçimi garantiye almak istediler. Bu süreçte o yüzden aday olarak gösterilmedim.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Çocukken hepimizin kahramanları vardı, benim de hayatımda kahramanlarım vardı. 27 yaşında annesiz babasız, 4 çocuğu ile dul kalmış bir babaannem vardı, kahramanımdı o benim. Tek başına köyde kalabilip, yaşam mücadelesini veren bir kadın, güçlü kadın olmayı öğretti o bana. Çocukken hastalandığımda, yarı baygın gittiğimde, beni kendime getiren, iyileştiren doktorum vardı, bir kahramanın da oydu. Ben de sağlık yaymalıydım etrafımda olan herkese, onu başarmıştım, eczacı

olmuştum, herkese sağlık dağıtıyordum. Tek kalan kadın kahraman olmaktı. İçimdeki o kadın kahraman seçilmeme duygusunda yenilmedi, yine devam edeceğim.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Bunun için ilk önce kadınları yüreklendirmek gerekiyor bana göre. Biraz daha, “Hadi yaparsın, sana güveniyoruz’u söylemeleri gerekiyor. Biraz bunu bekliyor bizim kadınlarımız. Yoksa hepimizin içinde, bütün kadınların içerisinde o yetenek, beceri, o başarı isteği, hepsi var, o güç de var. Bugüne kadar Kurtuluş Savaşı’nda ve verilmiş olan diğer mücadelelerin hepsinde erkeklerin yanında birebir omuz omuza mücadele etmiş bütün kadınlar yönetimde neden yer almamalı, neden yer alamıyor, bunu ilk önce erkekler kendilerine sormalı ve ondan sonra kadınların önünü açmalılar diye düşünüyorum. Bu tip kadınlara diyorum ki, sadece ailemizin içerisinde ortaya koymuş olduğumuz performans yeterli değil, biraz daha dışarıda da artık savaş vermemiz gerekiyor. Bu bir savaştı, nüfusun yüzde ellisi olduğumuz halde temsilde, yerel yönetimlerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin içerisinde, çalıştığımız iş yerlerinde söz sahibi olup yönetici konumunda, o makamlara, koltuklara gelebilmek, oturabilmek için biraz daha savaş vermemiz gerekiyor. Kızlarımıza, kız çocuklarımıza, kendi kızlarımıza örnek olmamız gerekiyor, içinizdeki mücadelecı kadını asla kaybetmeyin.”

FERAY KARAGÖZ – Belediye Başkan Aday Adayı

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Ben 8 senedir sivil toplum kuruluşlarında aktif sahada çalışan bir kadındım. Bu dernekleşme sürecinde kazanmış olduğum deneyimler, saha çalışmalarım bana artık siyasette de kadınların bir adım öne çıkması gerekliliğini gösterdi. O yüzden rol model olduğumuz kadınlara, eğitim verdiğimiz kadınlara, sahada birlikte çalıştığımız kadınlara biraz daha destek olmak, onlara güç vermek, örnek olmak amacıyla siyasette ben de varım diyebilmeleri açısından aday adayı oldum.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Siyasette de var olmak istediğimde öncelikle ailemle paylaştım tabii ki. Benim ilham kaynağım eşim ve kızım oldu her zaman. Bu süreçte de ailem bana bir masanın iki demir ayağı gibi güç oldular, kuvvet oldular ve bu süreci nasıl yönetiriz bu zorluklarla nasıl baş edebiliriz, bu süreçte karşılaşacağımız tüm olumsuzlukları birlikte nasıl aşabiliriz diye düşündük ve onlar da bundan önceki sosyal yaşamda nasıl sahada çalışıyorsam, bundan sonraki süreçte de siyasette de başarılı olabileceğime inandılar. O inançla bana güç verdiler ve bundan sonraki süreçte de benimle beraberiz, gurur duyuyoruz diye destek oldular.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Belediye Başkanlığı aday adaylığı sürecimde, 6 aday adayıydık. Bu süreçte sadece bir adayla formasyon olarak aslında benden önde diyebilirim ama diğer aday adaylarıyla eşit mesafede, eşit şartlarda yarıştığımızı düşünüyorum. Erkekler kadınlara nazaran yaş olarak da siyasete daha erken başlayabiliyorlar. Toplumumuz gereği biz kadınların karşılaşmış oldukları sorunlar, ekonomik sorunlar, kültürel sorunlar, eğitimle alakalı yaşadığımız sorunlar nedeniyle ne yazık ki erkeklerden daha geç siyasete atılabiliyoruz. Bu yüzden aday adayı olan arkadaşlarımızdan da bir tanesi deneyimsel olarak benden daha fazla olduğu için bu eşitliği göremedik, ne yazık ki.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Cumhuriyet’in partisi, Halkın partisi, Cumhuriyet Halk Partisi’nde siyaset yapmaktan gurur duyuyorum, öncelikle bunu belirtmek istiyorum. Biz kadınlar siyaset yaparken öncelikle aile yapımızda, eğitim olarak veya sahada sürükleyici güçlü lokomotif güç nasıl devam ettirilirdi veya ekonomik olarak bazı sorunlarla karşı karşıya geliyoruz tabii ki siyasette. Ama Cumhuriyet Halk Partisi’nde siyaset yapmak bir ayrıcalıktır aslında. Ben aday adaylık sürecimde bu yaşanan sıkıntıları minimize olarak yaşadım diyebilirim, partim hiçbir zaman bu konuda bu sorunlarla benim karşıma çıkmadı, aday adaylarına eşit mesafede

yaklaştı, bu da biz kadınların biraz daha şanslı olduğunu gösteriyor bence.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Partimiz karar alma sürecinde mevcut belediye başkanları ile devam etme kararı aldı. Çünkü partimizi iktidara giden yolda artı 1 oy kazandıracak, bir oy bile kaybettirmeyecek politikaları devam ettirme süreci vardı. Biz de bu süreçte uyum sağlayarak diğer aday adaylarının tek çatı altında toplayabilecek bir yönetim anlayışıyla aday olan belediye başkanımıza destek olmak amacıyla çalışmalarımıza devam ettik.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Siyaset uzun soluklu bir süreç. Bu süreci doğru yönetmek, kaliteli yönetebilmek ayrı bir meziyet gerektiğini düşünüyorum. Bu süreçte bizler yaşam tarzımızın her alanında zaten siyaset yapıyoruz aslında, istesek de istemesek de. Ama bunu ne kadar içselleştirirsek, bunu ne kadar yaşam tarzımızla bütünleştirirsek siyaset yapmak da her zaman daha kaliteli olacak, daha da doğal olacak diye düşünüyorum. Çünkü içten olduğumuz sürece siyasette başarılı olamamanın imkânı yoktur diye düşünüyorum. Bu yüzden tabii ki devam diyorum.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Siyasi partiler yasası değiştirilmeli ve parti tüzüklerinde revize edilmesi gereken bazı maddeler olduğunu düşünüyorum. Çünkü biz kadınların, karşılaştığı sorunlardan en büyüğü özellikle ekonomik sıkıntılar. Ekonomisi olmayan veya kendi ayakları üzerinde durma imkânı olmayan kadınların siyasette var olma süreçleri ne yazık ki zorlaşıyor. O yüzden siyasi partilerin de bu süreçte karar veren kadınlara destek olmak amacıyla özellikle adaylaşma sürecindeki ekonomik sıkıntılarını yaşamaması nedeniyle destek olması gerektiğini düşünüyorum. Çağdaş, demokratik ve laik bir ülkenin temellerini atan Mustafa Kemal Atatürk ve o dönemin hükümetleri Türk kadınına seçme ve seçilme hakkını tanıdıktan sonra bizler de bu alanda mücadele eden, emek veren, biri iki, ikiyi de dört yapan kadınlar olarak hala aktif çalışmaya devam edeceğiz ve bunda da hiç kimsenin şüphesi olmaması için elimizden geleni yapacağız.”

GÜNAY MORKAN – MECLİS ÜYESİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Türkiye’nin tek kadın Genel Başkanı Meral Akşener ile beraber olmak için, kadın gücünün var olduğunu, bu ülkeye çok faydalarımızın olacağını düşündüğüm için elimi benim de taşın altına koymak istediğimi düşünürken Erkan Başkanımız bana bir teklifte bulundu, “Meclis üyesi adayı olur musunuz” dedi. Seve seve gönüllü geldim, 4. sıra adayı oldum. Çok çalıştık ama destek göremedik, ilçemizden. Daha güzel yerlere gelirdik, yılmadık. Bundan sonra daha güzel yerlere hep birlikte geleceğiz, buna inanıyorum.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Çok destek verdiler. Herkes çok başarılı olacağımızı düşünüyordu, zaten benim çevrem de Çorlu’da çok iyidir. Bir iş kadınıyım, yemek sektöründe varım, catering şirketim var. Çevrem çok olduğu için çok yerlere ulaşabildik ama inşallah bundan sonra daha çok kendimizi göstereceğimize inanıyorum.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Bence vardı çünkü biz kadınlar her yere istediğimiz gibi girip konuşabiliyoruz, kendimizi ifade edebiliyoruz.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Tabii saygı olarak daha saygılıyız, daha öncelikliyiz ama hepimiz omuz omuza çok güzel çalışmalarımız oldu.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Destek göremedik. Çok çalıştık, inanın çalmadık kapı, girmediğimiz fabrika bırakmadık. Halk ile tek tek Erkan başkanım ile beraber ekip olarak tek tek görüştük. Çok güzel, olumlu sonuçlar aldık ama burada bir korku vardı. İyi olur mu, olmaz mı korkusu vardı, onu yenemedik. Bir dahaki seçimde yeneceğimize inanıyoruz.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Hırslandım, daha çok çalışmak istiyorum.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Kadınların daha çok kendini göstermesi, beraber olmamız lazım. Eğitilmemiz lazım hep beraber, kadınlar eğitilmeli, parti konusunda destek bekliyoruz. Kendi partimizden de destek bekliyoruz. Kadınlara öncelik verilmesini istiyoruz.”

ESRA ERDURUR – MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Şimdi ben kurum olarak belli bir noktada çalışan biriydim ve bu teklif bana geldi. İşte dediler ki “Esra Hanım böyle bir durum var, bunu düşünür müsünüz?”. İlk başta açık söyleyeyim, çok yoğun çalıştığım için artı olarak düşünmedim ama sonra neden başarmayayım, neden olmasın birçok işi beraber götürebilirim diye düşündüğüm için denemeye karar verdim. Bu dönemin başı tabii ki zorluydu, çünkü yoğun olan her şeyde herkes gibi zorlandım. Ama düşündüğüm zaman şu an çok da aslında kötü bir dönem geçirmedim. Evet evden uzak kaldığım, işime yetişemediğim dönemler oldu. Ama sonra bunu dönüp çok rahat telafi edebildim. Bir işi yapmak için karar verdiğinizde aslında olayı zorlaştıran kişinin kendimiz olduğunu düşünüyorum, bu süreci de çok rahat aştım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Sosyal demokrat bir çevrem olduğu için aslında ilk başta biraz tepki gördüm. “Neden” diye çok soru aldım. Ama önemli olan zoru başarmaktı, ben de zoru başardığımı düşünüyorum bu anlamda. Burada çok daha başka partilerden, çok daha rahat hareket edebildim ama ben kendi düşünceme uygun ve benim için de yanlış olmadığını gördüğüm ve hissettiğim yolda yürüdüm. Ailem de bu konuda destek oldu, hiçbir şekilde neden sorusunu bana sormadı. Ne karar veriyorsan biz de senin

yanındayız dediler.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Hayır, çok büyük farklar yoktu ama tabii ki o dönem içerisinde siyasete daha önce girmiş, daha çok siyasetin içerisinde olan arkadaşlarımız vardı. Ama çok büyük bir fark olduğunu düşünmüyorum aramızda. Hepimize aynı şekilde ve doğru olarak davranıldı, ben farkı çok fazla hissetmedim.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Partimin bu anlamda ayrımcı olarak yaklaştığını düşünmüyorum. Hepimize eşit şekilde davrandılar ve o süreçte bir sorun yaşamadım.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Siyasi anlamda bizden daha deneyimli arkadaşlarımız vardı. Onun için hani bir ayrımcılık gibi değil de o süre zarfında daha tecrübeli, daha uygun adaylara ihtiyaç olduklarını düşündükleri için onların çıktığını düşünüyorum. Herhangi bir ayrımcılık yapıp da kadın ya da erkek olayına girmediler. Daha tecrübeli arkadaşlarımız seçildi.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Siyaset çok güzel bir şey, insanlarla bir arada olmak, insanlara dokunmak, faydanızın olduğunu görmek gerçekten insanı çok fazla mutlu ediyor. Ama olmadı deyip de kenara çekilmek çok benim yapımda yok herhalde. Olmayan şeyin üstüne doğru gidiyorum, onun için de asla etkilemedi beni olumsuz anlamda. Tam aksine neler yapabilirim, nasıl yapabilirim ya da nereden ne şekilde girebilirim diye düşündüğüm zamanlar çok oldu, hiçbir zaman pes etmedim.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“İlk önce kadının kendine güvenmesi gerektiğini düşünüyorum. Buna eğitimimizden tutun aile yaşantımıza kadar birçok şeyi ekleyebiliriz. Onun için hiçbir şekilde olumsuz yaşadığımız bir olay karşısında vazgeçmek ya da kaçmak değil üstüne üstüne gitmek gerektiğini düşünüyorum.”

MUKADDES AKDENİZ – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Ben aslında Namık Kemal Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktayken, aynı zamanda Emek Partisi üyesiydim, yani politikayla da uğraşıyordum, sendika temsilcisiydim kendim aynı zamanda. HDK’nın bu ülkede antidemokratik uygulamalar karşısında bir umut ışığı ile doğmuş olmasıyla birlikte, biliyorsunuz elli iki örgütün oluşturduğu bir mücadele birliğiydi, fakat yerel seçimlerin gelmesiyle birlikte HDP kurularak bir seçim partisi tarzında oluşturuldu. O dönem bana da direk teklif geldi, büyükşehir belediyesinden adayımız olur musun diye. Sonuçta burada Trakya bölgesi işçilerin çok yoğun olduğu bir bölge. Doğal olarak kadın işçilerin, yoksul işçilerin çok olduğu bölge ve bunlara bir kurtuluşun olduğunu, bir umudun olduğunu, seçim ortamları rahat bir ortam çünkü bunları anlatmak için. Amacımız biraz bu nedenleydi, kadınlara, işçilere ulaşmanın bir yolu olarak adaylığı kabul ettim. Birçok partilerde duyuyorum kadınlara karşı çok zorluklar çıkarıldığını, isim vermeyim ama kadın adayların seçim bildirgelerinin yok edildiğini ve benzer o tarz şeyleri duymuştuk biz. Bizde öyle olmadı yani, HDP’nin çünkü fermuar sistemi var zaten, bir kadın bir erkek. Gerçi benim eş başkanım yoktu, tek başıma adaydım bu süreçte.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“HDP, seçim süreçlerinde zaten halka mutlaka danışıyorlar, kimin uygun olacağı, kimin olacağı konusunda ciddi toplantılar yapmışlardı. Hatta toplantıda ben yoktum ama benim kararım çıkmış, bana teklif geldiğinde aslında kabul ettim fakat daha sonra ben Emek Partisi bileşeniydim, Emek Partisi aslında kabul etmedi benim adaylığımı. Çünkü bu zaten üniversitede cemaatçilerin iktidar ve rektörlüğü kapması, kadroları kapmasıyla birlikte çok ciddi baskılar yapılıyordu benim üzerimde. Bunun daha da yoğunlaşacağı anlamına geliyordu bu. HDP bileşenlerinden bir tanesinin BDP olması, doğal olarak bu ülkede yıllarca yaratılan Kürt düşmanlığının etkisi benim aileme de yansımıştı. Kürtlerle ortak hareket etmiş olmama çok tepki gösterdiler, defalarca

akrabalarım arayıp bu işten vazgeçmem gerektiğini söyleyenler oldu ama bunun yanı sıra mesela amcamın mukaddes ezilenlerin yanında biri kadınların, çocukların, yoksulun. Doğal olarak da böyle düşündüğü için onların yanında diye çok büyük bir topluluk da konuşmuş, o da gururlandırdı beni tabii ki. Çok az bir kesimin üzerinde bile etkin olmuş olması, beni tanımış olmaları...”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“HDP’nin fermuar sistemi, eş başkanlık sistemi var biliyorsunuz. Bu anlamda biraz şanslıydım yani HDP’nin kadınların eşitliği konusunda gerçekten de ciddi çalışmalar yürüttüğünü de biliyorum. Benim zaten partim sınıf mücadelesi yürüttüğü için kadın erkek eşitsizliği son değil, kim eziliyorsa onun yanında doğal olarak. Bu anlamda da ortak hareket sol-sosyalist kesimden de çok mücadele yürüttüğümüz kesimlerle birlikte hareket ediyordu. Doğal olarak bu anlamda da çok şanslı buluyorum kendimi çünkü çok eşit kulvarda mücadele ettim. Ama toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı tabii ki daha dezavantajlı bir konumdaydım. Sanki politika erkeklerin işi, kadınlar niye burada tarzında, diğer cephelerden, farklı partilerden, farklı örgütlerden tepkiler aldığım oluyordu. Yani “Nasıl yapacaksın, yazık sana” falan tarzı, hatta acıyanlar oluyordu.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Hayır katılmadım ama şeyi dönem dönem hissettim, Emek Partisi açısından söylüyorum HDP açısından değil: yani burada işçi olsa daha mı iyi olurdu gibi bazen böyle izlenim aldım. Hani, bu küçük burjuva bizi niye temsil ediyor gibi. Bunu ilk defa burada itiraf ediyorum valla gerçekten bunu dönem dönem hissettim, hissettirildi.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçilememe nedenim Emek Partisi, burası işçi sınıfı mücadelesi yürüten, işçi sınıfı havzası olmuş olmasına rağmen ne yazık ki ezilenler emekçiler, işçiler, kendileri için daha iyi bir politika üretebilecek, onların çıkarlarını düşünebilecek partilere değil, tam tersi kendilerine sö-

mürecek, ranta hizmet etmiş, yani yolsuzluğa hizmet etmiş, kar uğruna birçok hukuksuzlukların, yolsuzlukların, rantın döndüğü politikalara, yani kendi politikasına değil sermayenin politikalarına oy verir nite-likteledir. Kadına cinsiyetçi bir yaklaşımdan kaynaklı, kadına güven-medikleri için, kadının politikalarına güvenmedikleri için, yönetemez tarzında baktığı için. Hâlbuki koskoca bir evi yönetiyor aslında küçüm-senecek bir şey değil bütün kadınlar.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Tabii ki herkes iktidarı hedefler, doğal olarak ben de şimdi politika üretiyorsam benim için iktidara gelmiş olmak önemli değil, yönetime gelmiş olmak önemli değil ama partimin politikalarının yönetimlerde olmasını, iktidarda olmasını tercih ederim. Bu nedenle de benim seçil-memem çok önemli değil. Ben sürece önemleri ve bu sürecin kazanımla-rını devam ettiriyorum. Çünkü Çorlu’ya yerleşip Emek Partisi İl Başka-nı olmam aslında bunun devamlılığını zaten getiriyor. 6 yıldır çok zorlu açıkça söyleyeyim faşist diktatörlüğün yarattığı bütün acılara rağmen politika üretiyorum.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“HDP’deki fermuar sistemini çok benimsememiş olmamıza rağmen, aslında benim için, yani eşitsizliğin eşitliğe dönüştürülmesi açısından önemli diye düşünüyorum. Böyle bir şey yapılabilir fermuar sistemi. Bu nedendir ki erkek ve kadın oranlamasına bakınca da Meclis’teki en fazla kadın sayısı şu anda HDP’de bildiğiniz gibi. Bu çok önemli ancak bir kadının seçilmiş olması bence ille de bir avantaj değil, yani kadın politikalarının orada yansıtacağı anlamına gelmez. Çiller kadın-lara en büyük darbeyi vuran bir başbakan da biliyorsunuz. Ne yazık ki kadınların kurtuluşu için hiçbir çalışma yürütmediği gibi tam tersi onların fabrikalarda, sokakta, evde, tarlada, hayatlarını cehenneme çe-virdi yoksulluk politikalarıyla... Çünkü o bir sermaye partisiydi, artık sermaye erkeklerin elindeydi ve o da erkek rolüne giren bir başbakandı artık yani. Kadın olmaktan çıktığını düşünüyorum ve orada kadın ol-ması çok da önemli değil. Bir erkek de tam tersi kadın politikalarını, kadınlar için mücadele eden bir politika üretebilir tam tersi. Yeter ki o toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yok edecek politikalar gelişsin. Yani

bizim ülkemizde seçilmiş olmak da problemleri çözmiyor. Bizim gibi antidemokratik politikaların üretildiği bir ülkede seçilmişlerin her an görevden alınabileceğini, her an hapishanelere tıklabileceğini, her an kayyumlar atanabileceğini gördük. Doğal olarak da var olan antide-mokratik mücadelenin doğru olarak yürütülmesi gerekiyor. Yani bütün eşitsizlikler üzerinden bir politika üretmediğimiz sürece sadece kadın mücadelesi yürütmek çok önemli değil. Doğa katlediliyor, çocuklarımız katlediliyor, kadınlar katlediliyor, bunlar her biri birbiriyle orantılı olarak devam eden bir süreçtir. Topyekûn mücadele edilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

ESİN ERKOÇ – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Aday adayı ya da aday olmamdaki ilk neden partimizin ilçe teşkilatının ısrarlarıydı. Öncelikle düşünmediğim bir konuydu benim ama belediye meclis üyeliği yapıyordum, partimizin ilçe teşkilatı bana geldi, daha önceden çok iyi tanıdığım insanlar bana çok ısrarla söylediler. Çünkü onların da ısrarı şuydu; ben mimarım, 15 yıllık bir belediye başkanlığı deneyimim var, aynı zamanda 12 yıllık da bir mimarlık ofisi deneyimim var ve beni çok iyi tanıdıkları için kendi partilerinden Tarsus’u yönetmek, Tarsus’u temsil etmek açısından beni uygun gördüklerini söylediler ve onların bu söylemleriyle yola çıktım. Ben de öncelikle aileme bunu paylaştım çünkü gerçekten hiç düşünmediğim bir konuydu. Ben daha önce birçok sivil toplum kuruluşunda çalıştım, topluma hizmet etmeye çalıştım Tarsus Belediyesi’nde uzun yıllar üst yöneticilik yaptım. Yani benim derdim hizmet etmektir ve bunları yaptım. Ama hiçbir zaman belediye başkanı olmamı gibi, siyasete atılmak gibi bir hedefim yoktu. Fakat şunu biliyordum ki, belediye başkanı olunca kendim için daha iyi şeyler yapabilirim ve onlar da bunu söyledikten sonra böyle bir yola çıktım. Zorluklarla karşılaşmadım çünkü zaten aday adayı olarak çıktığımdan sonra partimde tek aday adayıydım ve başka bir aday göstermediler, beni aday seçtiler, zorluklarla karşılaşmadım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Yakın çevrem, ailem ve partim beni sonuna kadar destekledi.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Deneyim açısından diğer adaylardan daha önde olduğumu düşünüyorum, genelde çevremın zaten desteği de bu yöndeydi. Ben mimarım dediğim gibi, 15 yıl boyunca belediye başkanlığı yaptım ve üst düzey belediye-

başkanı yaptım, 12 yıl da mimarlık yaptım. Biliyorsunuz belediye başkanlığı temelinde aslında teknik meslekler daha önemlidir. Yani teknik meslek sahibi insanların daha anlayabileceği ve yapabileceğidir işte belediye başkanlığı. Belediye başkanlığı aslında bir okuldur ve ben okulu belediyede çalışarak bitirdim ama kesinlikle erkek adaylarla aramızda fark oluyor, ne kadar da olsa partimin eşitlikçi yaklaşımına rağmen toplumun farklı yaklaşımları olabiliyor. Toplumda sizi eleştirmek isteyen insanlar direk olarak kadınlığınızla eleştiriyorlar. “Git sen evinde börek yap, ne işin var belediye başkanlığında” diyorlar. Bu kadar basite indiren basit bir erkek zihniyeti ile bakılabiliyor olaya. Ama bu asla bir engel olamaz çünkü biz kadınlar hem börek yaparız hem çocuk büyütürüz hem de belediyeyi ve kentimizi yönetebiliriz. Börek yapmak artık bir şeydir, keşke erkekler de yapabilse değil mi? Ama kadınlar, anne olsun veya olmasın, anaçlık özelliklerinden dolayı zaten toplumda gerçekten her inceliği düşünebilen, geleceği planlama zorunda olanlardır çünkü hepimiz zorundayız buna. Erkekler bu kadar planlayıcı olmaz ama kadınlar birçok şeyi bir arada yaptığı için planlı bir şekilde gitmek zorundadır ve bence sıkıntı tabii ki toplumsal açıdan hala siyaset alanında çok fazla kadın olmadığı için bizim toplumumuz hala buna çok hazır değil ne yazık ki.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Hayır, benim partimde asla böyle bir his yok çünkü genel başkanım eşitlikçi bir insan. Yani her adaya aynı gözle baktığı için, en üst düzeyde böyle bakıldığı için hiçbir zaman bunu hissetmedim.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Tabii benim yöreme ait lokal sebeplerden dolayı seçilemedim ama genel olarak şöyle söyleyeyim, çok geç çıktım ben bu arenaya. Yani Mart’taki seçimlerde 16 Aralık gibi aday adaylığına karar verme durumunda kaldığım için çok kısa bir sürem vardı açıkçası, kendimi anlatmak için, tanıtmak için kısa bir sürem vardı. Fakat o kısa süreyi bile çok iyi ve çok güzel değerlendirdiğimi düşünüyorum. Ama bizim burada tabii yöreye has bazı şeyler vardı, nedenler vardı, o yüzden seçilemedim. Daha uzun bir sürem olsa idi bazı şeyleri kırabilirdim ama kısa bir sürede mücadele etmek zorunda kaldığım için seçilemedim.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı,

devam mı?

“Seçilememek bende olumsuz bir etki yerine tamamen olumlu bir etki yarattı. Çünkü çok önemli tecrübeler edindim. Bu tecrübelerden olumlu sonuçlar çıkarıp yola devam etmemi sağladı.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Bir kere kadınların bu konuda biraz daha heveslendirilmesi lazım. Çünkü bizim toplumumuzda siyasete erkek işi olarak bakılıyor. Bunu tekelini erkek siyasetçiler ellerine geçirmişler gibi görünüyor. Kadınların siyasete daha sıcak bakmalarını sağlamak için, bizim gibi insanların daha fazla görünürlüğüne sağlamak lazım. Ufak bir örnek anlatmak istiyorum; seçim çalışmalarında köylere gidiyorum, çocuklar peşinden dolaşüyor. Bir tane küçük kız çocuğu yanıma yaklaştı ve çok tatlı, eli yüzü kirli ama oyundan gelmiş, bana dedi ki “Ben de senin gibi olacağım”. Bu çok önemli bir şey. İşte bizim görünürlüğümüzü arttırmamız lazım, kendimizi çok iyi anlatmamız lazım kadın adaylar olarak, kadın aday adayları olarak. Siyasete girdikçe kız çocuklarına birazcık örnek olabilirsek, birazcık onlara rol model olabilirsek onların önü açılır, siyasete daha çok kadın girmek ister, böylelikle bu sorun da çözülmüş olur diye düşünüyorum. Çocuğu olsun olmasın bütün kadınlar doğası gereği, anaçlıklarından dolayı, gelecekte güzel bir dünya bırakmak isterler. O yüzden siyasete ne kadar çok kadın katılırsa, siyasi hayat ve dünyamız daha da güzelleşir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.”

İLKSEN SORGUÇ DİNÇER – MİLLETVEKİLİ ADAY ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Kadın seçmenlerin benim aday olmam beklentisi vardı. Yani ben aday olmadığım zaman sanki parti beni aday gösterecek ama ben aday olmuyorum olacaktı. Özellikle kadın muhtarlarımız, parti Genel Başkan Yardımcılarına İlkxen’i aday göster, görmek istiyoruz, üçüncü sıranın altını kabul etmiyoruz dediler. Dolayısıyla ben son gün son dakika müracaatımı yaptım. Yani İstanbul Mersin il teşkilatından istifa etmem gereken tarihte ben Ankara’daydım. Whatsapp üzerinden yaz-

dığım istifayı gönderip sonra ıslak imzaya gelip teslim ettim. Böylece aday adayı oldum. İyi Parti’nin ben Mersin’de il teşkilatı kurucu üyelerinden birisisiyim, üyesi demeyeyim birçok üye var. Kurucusundan biriyim. Aldığım görev de partideki aldığım, bu da seçilmedir. Yani illa milletvekilliği veya belediye başkanlığı değil, oradaki partililerden oy alarak geliyorsunuz yönetimdeki göreve. Kadın politikalarından, sosyal politikalarından sorumlu il başkan yardımcısı olarak, seçilmiş olarak görev almıştım zaten. Oradan istifa ederek milletvekilliğine aday adaylığı müracaatı yaptım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Ben zaten siyasette 20 yıldır uğraşan birisiyim.99’dan beri aktif siyasetteyim. Tavrınızı, kararlılığınızı görünce birilerinin de sesi çok çıkmıyor. Önemli olan kararlılık.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Ben kendi adıma konuşuyorum; birçok donanımlı ve bu işin üstesinden gelebilecek çok fazla kadın var, var olmasına rağmen olamıyor, zaten sıkıntımız ve meselemiz bu. Seçimde oy almazsa seçmenden bir eksikliğimiz olduğunu düşünmüyorum kendi adıma da, birçok çok donanımlı, bu işin üstesinden gelebilecek kadınlar adına da. Böyle bir eksiklik hissetmiyorum. Şu var partide sen güçlü isen, güçlü bir kadınsan senin görünürlüğüne yok etmek adına ellerinden geleni yapıyorlar, senin çalışman, altyapı hizmetin, onlara verdiğin destekleri kendileri yapmış gibi sunuyorlar. Böyle bir gerçekle yüz yüzeyiz maalesef ve ben onlara şunu söylüyorum; gölgesinden korkan adamlar.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Bir parti, İyi Parti veya başka partiler kaç vekil çıkaracağı az çok bellidir. Tabii ki bu adayların kim olduğu ile ilgili, kampanya süreciyle ilgili ve hiç beklenmeyen olaylarla ilgili sonuç etkilenebilir ama az çok bellidir. Orada 1’e 2’ye, 3’e oturacağım diye mücadelede erkekler, erkek veya kadın ama kadın olmuyor, 1, 2, 3lerde kadın olmuyor meselemiz orada. Oralari kapatmak adına, tabii ki seni engellemek için ellerinden

geleni yapıyorlar, bu her parti için geçerli.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçilemedim değil ben aday listesinde bile yoktum. Aday listesinde bile yoktum dediğim zaman seçilmek için seçmenden oy alacaksak orada sorunumuz yok, o listeyi yaparken yazılan yerde olmadığımız için yokuz. Ve bakın siyasi partilerin hepsinde aday belirleme komisyonları var, bir sürü veri toplanıyor, kamuoyunda senin gücün nedir, ne kadar oyun vardır falan. Ha bunlara ne kadar riayet ediliyor liste hazırlanırken, gece 12’lerden sonra listeler niye değişiyor. Sıkıntılar bunlar. Kadınlar, bakın kota koyan var, listeye koyarken o kotaya uyuyorlar uymak mecburiyetinde tüzüğünde var olduğu için ama kaçınıcı sıraya koyarak sen kotayı uyguluyorsun dolayısıyla da kadın meclise taşınmıyor veya yerel mecliste.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Kendi adıma veya tüm kadınlar adına pes etmek yok. Ayrıca ben KA.DER Danışma Kurulu üyesiyim. Kadın muhtarların sayısını artırmak adına Mersin’de çok ciddi çalışmalar yaptık, KA.DER Genel Merkez bu seçimlerde eğitim seminerlerine güçlü bir şekilde aktardı. Mersin’de bunların tekrarını yaptık. Mersin’de katılamayanları KA.DER’in Antalya’daki eğitimine gönderdik. Ve kampanyalarda, söylemlerimizde şunu söyledik: Bir parti sizi kaçınıcı sıraya koyacak diye beklemeyin, ev ev dolaşan sizsiniz, kendi mahallenizin adayı olun, oyu kendiniz için isteyin ve çok da başarılı oldu. 8 kadın muhtar Mersin’de şu son seçimde 21’e çıktı. Kendim veya diğer kadınların siyasette olması adına çalışmaya devam.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“İskandinav ülkelerinde siyasi partiler aday kadınlara bir bütçe ayırıyor, bunun faturalandırma karşılığı kullandıktan sonra geri iade ediliyor. Onları bilmiyor mu siyasi partiler, biliyor, işlerine gelmeyen konuşulmuyor, maalesef söylenmiyor. Neyse şunu aktarmak istiyorum; kadınlar hiç çalışmanın yerini üretmedi, hiçbir şey yapmadı ama bir miras hakkı var. Yüzde 82’si hala miraslardan gelen gelir anlamında mülk edinme erkeklerin üstünde. Kadınların o mirasla edindiği haklar

nerede? Ya kocaların ya da oğulların üstünde. Kadınlar ekonomik yönden eşit şartta değil. Eşitliği, temsilde eşitliği sağlamak için yapması gereken mutlaka fermuar sisteminin uygulanması. Gelelim milletvekilliği diye başladık veya yerel meclisleri söyleyelim, burada bir sıralama yapılıyor meclislerde 15 kişilik sıralama. Sen bunu 15’in altına koyduğunda sıralamada zaten kadın temsili yapmayacaksın demektir, taşımayacaksınız demektir. Uygulamada mutlaka fermuar sistemi şart. Bir, şunu aktarmak istiyorum; bizim mevcutta var olan anayasamızın 10. maddesinin eşitlik ilkesi var. Ayrıca burada devlet bu eşitliği sağlamakla yükümlüdür diyor. Yükümlülüğüyle binaen yapması gerekenleri yerine getirmesi lazım. Şu ara konuşuluyor, hep konuşulur da uygulanmaz. Seçim Yasası, Siyasi Partiler Yasası, tüzüklerinde var olan kadın kotası veya cinsiyet kotası uygulanmadığı zaman onlara niye yapmadın diyecek bir yaptırım gücü yok. Ha yapmış oluyorlar, 15 kişilik listeye yerleştirtince yapmış mı yapmış ama ilk 3’de var mı, yok. O zaman siyasi partiler Seçim Yasası’na da bunların yerleştirilmesi lazım, yani fermuar sisteminden bahsediyorum. Yoksa kadınların mecliste temsili imkânsız derecede zor. Şu da var, kadınların dayanışma içinde olması lazım. Mesela elde edilmiş yasal haklar ellerinden alınmaya çalışıyor şu anda biliyorsunuz, İstanbul Sözleşmesi kaldırılmaya kalkıyor yani. Kendilerinin altına imza attığı sözleşmelerden vazgeçmeye çalışıyorlar maalesef, biz iyiye gitsin derken. Bir de şunu söyleyeceğim, kadın niye temsil edilsin, öyle bir sorun yok ama niye bunu söylüyor bu kadınlar, biz kadınlar bu ülkede yaşıyoruz, bizim adımıza kararları erkekler alıyor, yaşadığımız kentte alınan kararları erkekler alıyor. Dolayısıyla bu kentin bu ülkenin yaşayanın yarısı kadınsa, hani temsilde adalet diyorlar ya, temsilde adalet için fermuar sistemi şart.”

İSTANBUL

İLAY AKSOY – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“31 Mart seçimlerinde benim planladığım bir aday adaylık değildi. Seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi ile bir ittifak söz konusuydu ancak bir anlaşmazlık neticesinde biz maalesef ittifak dışında kaldık. Onun üzerine genel merkezimiz bizim orada bir aday adayımız olması gerektiğini düşündü ve beni görevlendirdi orada. Dolayısıyla benim adıma bu uzun vadede planlanmış ve hazırlık yapılmış bir adaylık değildi maalesef. Ancak Fatih’te aday olduktan sonra gördüm ki gerçekten Fatih’e kavramları yıkarak bir kadın aday uygun olabilirmiş ve yapılacak çok iş var ve inşallah olursa çalışacağız.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Adaylaşma süresinde gerçekten çok ciddi destek aldım. Özellikle Fatih gibi bölgede aday olmama insanlar çok şaşırıyor ve çok destekledi. Çünkü Fatih’le ilgili çok büyük bir ön yargı var. Oysa yılda 12 milyon turist ağırlayan ve Türkiye’nin yüzü olan bir ilçemiz Fatih. Dolayısıyla böyle bir ilçede özellikle partimi, arkasından ailemi ve çevremi temsil ettiğim için çok müthiş destek aldım.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Şimdi biz bir kere eşit şartta yarışmadık. Neden yarışmadık? Çünkü diğer adayların 3 ay, 4 ay belki de bir sene öncesinden hazırlık yapma süresi varken ben sadece 28 gün sahada çalışabildim. Dolayısıyla eşit hazırlık süresi olmadı, deklarasyon süremiz de olmadı açıkçası. Çünkü ilk başta kendimizi bir ittifakta lanse ettik, sonra ayrı tanıtım zorunda kaldık. Ancak erkek adaylarla kıyasladığımda kadınların gerçekten çok daha detaycı olduğunu gördüm. Yani sosyolojik sorunlarla bizzat ilgilenen, daha duyarlı olan, detay görebilen ve ilçeyi değerlendirirken

kalkınmaya çok odaklı yaklaşımlarda bulunmaya çalıştık. Oysa erkek adaylar çok daha genel vaatlerde bulundu ve o genel vaatler, esasında toplumsal bir kalkınmaya neden olmayacaktı, çok daha popülist söylemlerle yaklaştıklarını gördük. Nitekim bizim ilçede, Fatih ilçesinde çok ciddi sosyolojik sorunlar var. En başta göç sorunu var. 28 gün içinde en net mesaj ne olduğunu düşünürken, esasında Suriye konusu çok ciddi bir konu olduğu için tamamen ona odaklandım, çünkü onu çözmeden ilçenin esasında gidişatını çözemeyeceğimizi gördüğüm için oraya odaklandım.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“İyi Parti’de sonuçta bizim genel başkanımız bir kadın ancak dokuz erkek bir kadın 10 adaydık, 10 belediye başkan adayımız vardı 31 Mart seçimlerinde. Bir ayırım gerçekten hiç görmedim. Yani işte kadın olduğumuz için bir ayrıcalık yapılmadı yani zaten eşit bakıldı, herkes sahaya sürüldü ve herkes var gücüyle bir şeyler yapmaya çalıştı. Dolayısıyla orada açıkçası ayırım bireysel kapasitede ve çalışma şekillerinde ortaya çıkıyor açıkçası. Yani bireysel olarak kendinizi ne kadar geliştirdiyerseniz ne kadar çalışkansanız ne kadar biraz daha zorlamak istiyorsanız olayı, farklılık orada çıkıyor. Yoksa partimiz gerçekten kadınlar işte şöyledir, erkeklere daha fazla yer verelim diye bir pozisyon söz konusu değil bizde.”

5. Soru: Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Şimdi süreci değerlendirdiğimizde 28 gün çalışma süresi içinde bizim kazanamayacağımız çok aşıkardı. Çünkü altyapıyı yapmadık. Şimdi ben bu konu üzerinde çok ciddi çalışmalar yaptım, araştırmalar da yaptım ve Fatih’in birçok bölgesine de tekrar gidip bizzat insanlarla görüşüp çalışmalar yaptık. Şimdi alt yapı yapmadan kazanma olanagınız yok. Dolayısıyla sadece sahaya çıkıp bir partiyi temsil ederek sadece parti oy getirmez, özellikle yerel siyasette. Çünkü yerel siyasette bire bir temas çok önemli. İnsanlar sizi tanıdıktan, güven duyduktan size oy verir. Sadece parti logosu belki de tabii size bir kapı açar ama o kapı açıldıktan sonra daha ileri gitmeniz sizin bireysel çabanızdır ve ilişkilerinizdir. Yerel yönetimlerde uzun vadeli bir çalışma gerektirir, güven duymanız lazım, insanlar size güven duyması gerekiyor ve bölgenin in-

sanlarıyla sağlıklı ve istikrarlı bir ilişkiniz olması lazım. O yüzden biz kazanmadık Fatih'te.”

6. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Kadınların bir kere kendilerinin eşit olduğuna inanması lazım. Şimdi kadınlarımızı eleştirirken ya da onların önünü açmaya çalışırken önce kadınların bu talebi görmesi gerekiyor. Seçimlerde şunu görüyoruz esasında; kadınlarımız çok rahat bir şekilde, yine bir taşeron işçi gibi sabahları işte ilçe binasına geliyor, sonra işte bir yerde buluşuyorlar, bir minibüs geliyor, onları alıyor, broşürler veriyor, ondan sonra bir yere götürüyorlar ve sabahdan akşama kadar çalışıyorlar. İşte bir simit bir yemek falan sonra geri geliyorlar, bunu sorgulamıyorlar vatan sevgisi adına. Oysa kadınlar bir taşeron işçisi değil, kadınların bu değişimi önce talep etmesi gerekiyor. Kendi içimizde sağlıklı bir örgütlenme sağlamamız gerekiyor, listeler oluşurken belki de şartları kadın örgütlerinin koyması lazım. İlçe başkanlarına, akabinde genel merkeze, yani demeleri lazım “Şu kadar kadın olmazsa, şu adaylarımız olmazsa biz çalışmayacağız”. Yani bir direniş kendileri göstermesi gerekiyor. Hiçbir değişim kolay değil, çok zordur, meşakkatlidir ve gerçekten bedel ödemesi gerekiyor değişimler için.”

DR. ZEYNEP BANU DALAMAN – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Türkiye’de kadınların siyasi bir kariyer planı yaparak, bilinçli olarak yerel veya genel siyasette kendilerini milletvekili veya belediye başkanı olarak görebilmeleri ender rastlanan bir durum. Bunun temel sebebi Türkiye’de siyasi partiler yasaının değişmemesi ve “parti içi demokrasi”nin olmayışdır. Bu durum kadın, erkek veya genç birçok insanın uzak durmasına neden oluyor. Özellikle kadınlar için siyasi partide bir kurulda, kadın kollarında çalışıp emek verdikten sonra liyakata göre aday olurum tablosu Türkiye’de pek işlemiyor. Adaylar genel merkez tarafından belirlendiği için kadınlar ancak kadınlar için ayrılan kotalara ve yerlere aday adayı olabilmektedir. Yoksa siz kadın

olarak bir erkekle eşit konumdasınız, parti için eşit emeği sarf etmişsiniz ve aynı pozisyon için aday adayısınız, o zaman günün sonunda genelde erkek adayın yarışı kazandığını görürsünüz. Bu durum ne zaman bozulur? O eşit emek vermiş kadının arkasında aday olan erkekten daha etkin bir erkek varsa o zaman kadın aday olabilir. İkinci bir şık da kadın kotası dolmamışsa ve parti genel merkezi buraya da bir kadın koyalım derse şansınız olabilir. Bu durumda da parti içindeki etkin erkekler devreye girip kendi çevrelerinden bir kadını hemen aday adaylık yarışına sokarlar. Yani başarılı, çalışkan ve istekli siyasetçi kadın olmanız aday olmak için yeterli değil. Demokratik bir yarış olmadığı için ancak erkekler tarafından yönetilen genel merkez uygun gördüğü zaman aday olabilirsiniz. Benim adaylık sürecim de benzer bir durum. Ben siyaset bilimciyim. 2009 DSP Beyoğlu Belediye Başkanı olduğumda o dönem Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül’e danışman olarak çalışıyordum. Sn. Sarıgül 2009 seçimlerinde yeniden DSP Şişli Belediye Başkanı adaydı ve onun kampanyasına çalışırken ortaya çıktı benim adaylığım. O dönem Beyoğlu çok zor ve DSP adına çok talibi olmayan bir ilçeydi. Sonuçta Sn. Cumhurbaşkanı’nın ilçesi, AKP’nin çok önem verdiği bir belediyeydi. Aday olma sürecimin tabii çok uzun hikâyesi var ama kısaca şöyle anlatabilirim. Köklerim Trakya olsa da doğma büyüme Sarıyerliyim. DSP İl Başkanının olduğu bir sohbet esnasında benim Sarıyer Belediye Başkanı olabileceğim konuşuldu. Ben olabilir mi acaba derken bir anda basında Sarıyer’de benim aday olacağım ile ilgili haberle çıkmaya başladı. Fakat benim adaylığım söz konusu olunca bir anda daha önce adaylıkları konuşulan bir takım erkek aday adayları kendilerine söz verildiği iddiasıyla il başkanına baskı yapmaya başladılar. Bunun üzerine DSP il yöneticileri dediler ki sen iyi bir aday profilisin ama Sarıyer’de çok aday adayı var, biz seni Beyoğlu’nda aday yapacağız. O an çok büyük tepki gösterdim, gerçekten de Beyoğlu ile tek alakam Galatasaray Lisesi ’sinde okuduğum için İstiklal Caddesi ve civarı. Haritaya bakıyorum Beyoğlu’nu Söğütözü, Kasımpaşa, Halıcıoğlu, Okmeydanı gibi hiç bildiğim semtler var. Olsun siz Başkan Sarıgül ile ortak bir çalışma yaparak halledersiniz dediler ve bu şekilde aday adayı oldum Demokratik Sol Parti’nin Beyoğlu ilçesine. Ama ben aday adayı olunca bir anda bir sürü insan aday adayı oldu, dediler ki madem arkasında Sarıgül var, biz aday olalım bizi desteklesin. İşte orada mücade-

lem başladı. Hiç aday adayı olmayan Beyoğlu'nda bir anda 9 tane aday adayı oldu, böyle olunca DSP İl de kenara çekildi. Ben de inat ettim ve DSP Beyoğlu ilçesinde bir ekip yaptım kendime ve Ankara'ya genel merkeze gittim. Bir de ne göreyim? Benim adaylık başvurum sümen altı edilmiş. Genel merkezi bir şekilde ikna ettim ve son gün son saat benim adaylığım açıklandı.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Bu süreçte parti genelde sizi maddi olarak desteklemiyor. Belediye başkan adayının en büyük görevi finansmanı bulmak. O dönem DSP'nin Türkiye genelinde oyları %3'e düşmüş, Beyoğlu gibi bir bölgedesiniz ve Sarıgül gibi siyasi bir güç değilsiniz. Dolayısıyla destek bulmak çok zor. Bu işin en büyük zorluğu kendi imkânlarınızla işte bir takım eş dosttan bağışlar alarak kampanya yürütmeye çalışmak, seçim ofisleri açmak... Benim siyaset ile ilgilenen bir ailem yok, annem-babam zaten vefat etmiş, eşim yok, 2 küçük çocuğuna bakma yükümlülüğü olan bekar bir anneyim. Tek başımayım ve geceleri çok ağladığımı bilirim bu süreçte. Tabii duyan eş, dost, akraba gurur duyuyorlar yani sonuçta Beyoğlu'nun her tarafına sizin isminiz asılı, sizin resimleriniz var, işte televizyona çıkıyorsunuz bunlar tabii işin hoş tarafı. Bir de Beyoğlu küçük Türkiye, her bölgeden insan var ve herkes hemşerilik yoluyla siyaset yapıyor. Ama benim en gurur duyduğum olay Türkiye'de siyaseten en zor bölgenin kadınlar açısından önünü açmış oldum. Benden bir dönem sonra 2014 seçimlerinde CHP'de birçok kadın aday yarıştı ve Aylın Kotil CHP'nin adayı oldu.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Aslında seçim süreci kadın için de erkek için de eşit bir süreç, sonuçta o da aday, siz de adaysınız. Önünüzde bir kampanya süreci var, kim daha başarılı kampanya yaparsa o alıyor. Yani seçmen nezdinde kadın aday olmanın bir dezavantajı yok aslında. Ha şöyle bir dezavantaj var, erkek aday olduğunuz zaman daha çok bütçe bulma şansınız var çünkü yerel seçimlerde özellikle ne kadar çok hediye dağıttığınız ne kadar çok davet verdiğiniz ne kadar çok düğüne gittiğiniz, hemşeri derneklerine

ne kadar bağış yaptığınız önemli. Erkek aday olduğunuzda daha kolay para pazarlığı oluyor. Kadın aday olunca bazen istemiyorlar ama istememeleri demek sizi zayıf gördükleri ile alakalı olabiliyor. Bu tür sıkıntılar var. Yani kadın olmak bir kat daha mücadele gerektiriyor o kesin, ama kampanya süresinde erkeklerin giremediği yerlere, evlere girebiliyorsunuz. Bu çok önemli. Kadınlarla daha çok temas kurabiliyorsunuz, bu önemli fakat yine bir şekilde kadın aday olduğunuzda kadınlar tarafından da desteklenmediğimiz çok oluyor. Beyoğlu gibi hemşeri kültürünün olduğu yerlerde çoğu zaman aile reisi yani erkek olan baba karar veriyor. O da bağlı bulunduğu hemşeri derneğinin ortak kararlarla desteklediği adayı tercih ediyor. O zaman da sizin ev ev, kahve kahve gezip projelerinizi anlatmanız boşuna bir mücadele oluyor. Sonuçta aday iken özellikle kadınlar sizi desteklediklerini söylüyorlar, siz de mutlu oluyorsunuz. Ama sandıkta eğer o hemşeri derneğinin desteklediği aday değilseniz size vermiyor oyunu.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Türkiye genelinde kadın adaylar elle gösterilecek kadar az olduğundan kamuoyu kadın adayları vitrin olarak değerlendiriyor. İstanbul'un 39 ilçesinde Demokratik Sol Parti'den kadın aday bir ben vardım, bir de Kâğıthane. Cumhuriyet Halk Partisi'nde hiç aday yoktu galiba. Koca İstanbul'da tüm partilerden 3-5 kadın adaydık. Medya size ilgi gösteriyor. İşte kadınlar gününde siz konuşuyorsunuz, televizyon programlarında mutlaka kadın olduğunuz için davet ediliyorsunuz yani vitrin olarak kullanma durumları oluyor ama bunu da ben yanlış buluyorum. Sonuçta herkes bir şekilde hak ettiği bir şekilde uzmanlık alanında, o bölgeyle ilgili yapacağı projelerle ortak platformlarda yer alabilmeli.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçim atmosferine girdiğiniz zaman insanlarla konuşuyorsunuz yüzünüze biz size oy vereceğiz diyorlar yani hiç kimse kalkıp yüzünüze sana oy vermeyeceğim demiyor, çok azdır yüzünüze oy vermeyeceğim diyen. Dolayısıyla galiba kazanıyorum havasına giriyorsunuz. Ama gördüğüm şu; toplu oy denen bir şey var Türkiye'de. Biraz önce de bahsettiğim gibi Beyoğlu'nda hemşeri dernekleri karar veriyor. Yani mesela bilmem ne Boyabatlılar Derneği karar veriyor, biz bu sene şu adaya oy vereceğiz

diyorlar, 5000 kişi oraya oy veriyor. Öyle bir sistem var ki, seçeceklerini iki kriter üzerinden belirliyorlar: bağış miktarı ya da hemşerilik. Dolayısıyla aslında siz aday olarak çok az belirleyici olabiliyorsunuz. Beyoğlu'nda bütçeme göre güzel bir kampanya yaptım, kadın olmamın avantajıyla çok fazla insanla temas kurdum. Sn. cumhurbaşkanı da o zaman fark etti beni, bu seçimden sonra AKP'ye davet etti. Bir fark yarattım, bilinirliğim arttı ama şunu biliyordum DSP'nin Türkiye geneli oyu %3 iken ben bir mucize yaratamazdım. DSP'nin İstanbul'da en çok oy alan birkaç ilçesinden biri olmama rağmen kazanamadım.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Seçilemeyince ilk tepki bir daha asla bu sürece girmem oluyor. Çok yoruluyorsunuz, özellikle belediye başkan adayısınız çok yoruluyorsunuz, milletvekili adaylığında bölge adaylığı gibi olduğu için başka adaylarla ortak hareket edip daha az sorumluluk taşıyorsunuz. Ama belediye başkanı adayı olunca belediye meclis adaylarının seçilme şansları daha çok olmasına rağmen bütün sorumluluk belediye başkan adayında oluyor. Ben kampanya döneminde 3 ay çocuklarımı görmedim. Kızım 10, oğlum 7 yaşındaydı. 3 ay beni görmediler. Böyle bir şeye katlanmak gerçekten çok zordu ama konsantrasyonumun bozulmaması için bunu yapmak zorunda kaldım. Taksim'de bir otelde kalıyordum, evime gidip gelmiyordum. Bu süreci tekrar yaşamak istemek, bir de kaybetmiş olma deneyiminden sonra çok zor. Demirel'in dediği gibi “sandığa küsülmez” ama açıkçası bir daha seçilmem zor olduğu bir bölgeden aday olmam. Tecrübelerim parti ile ilişkileri, meclis üyelerinin seçimi, destekçiler gibi konularda daha planlı ve temkinli olmayı öğretti.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Burada aşılması gereken en büyük sorun kadınların kadınlara olan desteğini güçlendirecek mekanizmaların olmayışı. Sosyolog da olduğum için yapılan anketlere baktığımda genelde kadınların kadınlara güvenmedikleri ve kadın adaya oy vermediklerini görüyorum. Bu konunun aşılması için acil bir çözüm bulunması gerekiyor. İleri demokrasilerde olduğu gibi kadın aday olduğunda diğer kadın aday adaylarının, kadın meclis üyeleri veya partili kadınların o kadın aday etrafında kenetlenmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Adaylıkta kadın-erkek eşitli-

ği istiyorsak parti içi demokrasinin uygulanmasını, partilerde erkeklere oy toplama mekanizması olarak çalışan kadın kollarının kaldırılıp yerine bir kadın başkanlığının kurulmasını ve fermuar sisteminin uygulanmasını sağlamalıyız. Bu şekilde daha çok kadın aday göreceğimize eminim.”

DİREN CEVAHİR ŞEN – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Aktivistim, aktivist bir aileden geliyorum zaten. Sendikacı anne-babanın çocuğuyum. Adaylık aslında bana teklif edildi, ben zaten bir biçimiyle elimi taşın altına soktuğum bir siyasetin temsil, bir partiden bir yerinden parçası olduğum bir partiden aday oldum. Teklif edildi çünkü şöyle söylediler hem gençsin, hem kadınsın, hem Yeşil'sin, hem feminist-sin, ekoloji aktivistiyim aynı zamanda. Aday olur musun dediler, çünkü aday olduğum yerde 40 yıllık bir termik santral karşıtı mücadele var ve ben de mücadelenin parçasıydım. Türkiye'de siyaseten pek çok şeyin kolay olmayacağını bilecek kadar politikayla ilgileniyorum. O dönem belki biraz daha koşullar olumluydu fakat aday olduğum parti Halkların Demokratik Partisinin maruz bırakıldığı şey, sistematik şey, iktidar tarafından buna ben de maruz kaldım ve saldırıya uğradım tabii ki. Sokaklarında özgürce yürüyebildiğim bir kadın olduğum halde rahatça yürüyebildiğim, her ağacın gölgesini bildiğim, her taşını bildiğim, ezbere bildiğim, doğup büyüdüğüm şehirde geceleri rahat yürüyemez oldum. Zaten bir kadın olarak var olmak çok zor sokaklarda, ne yaptığınızdan bağımsız. Ama bir de HDP'den aday olunca ben tehlike şeyinin içine girdim aslında ve maalesef belli saatlerde eve girip çıkmak zorunda ve eşlikli hareket etmek zorunda kaldım. Bu tip zorluklar yaşadım ve o dönemde partimize yönelik saldırılar oldu, saldırılardan ben de nasibimi aldım ve partide herkesin gözlerinin önünde yangın çıkarıldı. Sorumlular yargılandı ama tatmin edici bir ceza da almadılar.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Benim en önceliklerim olan annem, babam, çekirdek ailem zaten

sendikacı ve sosyalist kimlikli insanlar. Dolayısıyla onlar sahiplendiler, mutlu da oldular bence aslında ama tedirginlikleri vardı tabii ki çünkü ben onların evladım. Hep yanımda oldular, her anlamıyla yanımda oldular, bu anlamda hiçbir şey görmedim, karşı bir şey görmedim fakat örneğin başka akrabam diyebileceğim insanlar sırt çevirdiler, aday olduğum parti sebebiyle sırt çevirdiler ama her şeye rağmen farklı görüşlerde olsak da her an beni arayıp soran ve dikkat etmemi söyleyen yakınlarım da vardı, teyzelerim, halalarım vardı. Bununla beraber hiç tahmin etmediğim kadar büyük destekler aldım arkadaşlarımdan, çocukluk arkadaşlarımdan arayıp tebrik edenler de oldu. Somut olarak benim kalbimi kıran sadece bir tane yaklaşım gördüm yakın çevremden, uzak çevremden gelen şeyler bu kadar kırmadı beni çünkü.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday aday veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Biz erkek egemen bir dünyada yaşıyoruz, erkeklerin her anlamıyla kullandığı rahat, konfor içerisinde olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Her koşulda böyle, siyasette de böyle. Benim karşımdaki adayların tamamına yakını erkekti, kadın adaylar da vardı ve onlardan bir tanesi şu an milletvekili. Çok yan yana gelemedik ama bir buluşmamız, güzel bir yakınlaşmamız oldu elbette. Bir kadın dayanışması, küçük bir örneği minik minik flörtleşmemiz oldu. Ama erkeklerin siyaseti ne kadar aslında etikten, etik değerlerden uzak yapabildiğini ben bu haliyle gördüm. Aktivizmden gelmek belli konularda işe yarıyor. Yani ben hem politika okuyan, teorisini bu şekilde besleyen biriyim, bir yandan pratiğim de var, bilimsel olarak pek çok şey hakimim. Fakat gerçekten Türkiye’de, bu ülkede erkeklerin dünyasında erkeklerle beraber siyaset yapmak çok zor. Çünkü onlar başka türlü ilişkiler kuruyorken, başka türlü alanlar yaratıyorken ya da kafa kol ilişkileri yapıp gözlerden uzak diyaloglar yetiştiriyorken, siz bunu yapamıyorsunuz ya da izin verilmiyor. O zaman ne yapmanız gerekiyor, bir kadın olarak tırmalamanız gerekiyor. Benim adaylığım bir tırmalamanın parçasıydı. Bütün kadınların yaptığı gibi. Yani aslında nereden aday olursa yerel yönetim ya da genel seçimlerde ya da muhtar önemli değil, meslek örgütü bütün kadınlar tırmalıyor, ben de tırmaladım. Benim için çok güzel bir deneyimdi ve

ben olgunlaştığımı düşünüyorum.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Aday olduğum parti hem programatik olarak hem sözel olarak yani filiyatta bir kadın partisi olarak kendini aktarıyor, öyle lanse ediyor ve buna dair çok büyük çabası ve emeği var. Bir kere eş başkanlık sistemi var. Ancak benim aday olduğum parti dahil bu ülkedeki o erkek egemen düşünce ve alışkanlık biçiminden azade değil. Evet, daha feministlerin olduğu, daha feminist milletvekilini meclise gönderdi. Birkaç tane feminist aktivizmden gelen milletvekillerinin şu anda mecliste olduğu, adına olduğu bir parti partim. Ancak gerçekten bazen erkekler biraz daha mı kollanıyor ya da dikkat edilmiyor mu bazı şeyleri dediğimiz anları ben yaşadım. Örneğin “Kahveye sen mi gelirsin diğer aday mı gelsin” diye sordular; kahveye neden gidemeyeceğimi sordum, bir şey demedi arkadaşlar. “Peki” dediler sadece çünkü ben kem küm etmedim. Yani siyaset yapıyorum, propaganda yapacağım ve kahveye de gidebilirim. Erkek aday da kadınların olduğu bir alana gidebilir çünkü biz milletvekili adayız. Yani herkesten oy alacaksak herkesin içine girebiliriz, birlikte girmemiz tabii daha güzel oluyor.”

5. Soru: (Aday aday seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“HDP, Haziran 2015 ve Kasım 2010 5’teki o şaibeli seçim diyeyim de Türkiye’de bir iddiası olan bir parti, %13 oy aldı herkesi şaşırttı, ben dahi şaşırdım. Ben Bartın’dan aday olarak aslında seçilememe ihtimalimin çok daha büyük olduğunu, seçilme ihtimalinin de bir mucize olduğunu biliyordum. Ben aktivizmden geliyorum. Ben hak mücadelesi veriyorum, doğa için, hayvanlar için, kadınlar için hak mücadelesi veriyorum, hani insanlardan daha önce bile hatta. Bir inisiyatif aldım, aslında elimi taşın altına soktum. Çünkü bir şeyleri anlatmam gerekiyordu. Memleketin bir bölümünde 40 yıldır yaşanan, 50 yıldır yaşanan, hatta memleketin toplamında yaşanan ama birbirimizi anlamaktan uzak düştüğümüz şeyleri ben ülkenin, Karadeniz’inde, batısında, kendi halkıma anlatmak zorundaydım. Kendi komşularıma, hemşerilerime anlatmak zorundaydım.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Ben siyaseti bir meslek olarak algılamıyorum, siyaset bir meslek değildir, politikacılık diye bir meslek yoktur. Ben yurttaşım. Ben bir kadını. Ben bir bireyim ve ben kendi hayatımın inisiyatifini almak istiyorum. Bütün kadınların da bunu yapması gerektiğini düşünüyorum, bunun için mücadele ediyorum, bunun için çabalıyorum. Siyaset yaparım; yani yaşadığım, inandığım her şey boyunca. Çünkü ben gerçekten hayatı ve dünyayı değiştirmek istiyorum, kadınlarla birlikte bunu yapmak istiyorum ve doğa için bunu yapmak istiyorum, önceliklerim bunlar gerçekten. Hak savunucusuyum, devam tabii ki.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Siyasi partilerin, sivil toplum örgütlerinin, demokratik kitle örgütlerinin kadın kotası, pozitif ayrımcılık bağlamında kadın kotası uygulaması çok anlamlı bir şey. Ama ben şöyle düşünüyorum; kadınların siyasetten bu kadar geriye itildiği, kadın kazanımlarının, kadınların ortak mücadelesiyle, hak mücadelesiyle elde edilen kadın kazanımlarının teker teker budanmak istendiği bir dönemde pozitif ayrımcılık ya da kadın kotası bile az geliyor, yeterli gelmeyebiliyor ve bence kadınların önünün açılması ve erkeklerin biraz çekilmesi, bu tarafa gelmesi, biz de bu sefer olmayalım demesi gerekir. Ama bunun için gerçekten kadın örgütlerinin birlikte ortak dayanışma ile mücadele yürütmesi gerekir. Ben bu hakların, bu çabanın sonucunun kadınların kendi mücadelesiyle elde edileceğini düşünüyorum. Çünkü bütün haklar, bütün kazanımlarımız on yıllardır süren kadın hakları mücadelesinin bir ürünü. Dolayısıyla kadınlar birlikte bunu başarabilir, kadınlar birlikte güçlü oluyor. Kadın dayanışması kadınların siyasette de önlerini açacak, biraz rahat nefes almalarını ve söz sahibi olmalarını sağlayacak tek şey.”

ÖZGE AKMAN – BELEDİYE BAŞKAN ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Öncelikle aday olmak sadece kendi kararım değildi. Biz parti kurullarımızda aslında seçimlere girme kararı aldık, seçimlere girmek üzere de kendi aramızda bir görevlendirme yapmak üzere değerlendirmelerde

bulunduk. Bu açıdan da tüm parti kurullarımızda yaptığımız değerlendirmeler sonucunda ben o dönemde de zaten partinin genel sekreteri ve sözcüsü olduğum için benim aday olmamı hem arkadaşlarımız önerdi hem kurullarımızda kararlar aldık, genel toplantılarımızı yaptık, bu vesileyle adaylık sürecimiz başladı. Görülebilen diğer partilerde ya da diğer adaylar arasında farklı yaklaşımlar olabiliyor. Hani başka partilerde bilindik olan şey adayların aslında birbirleriyle hangisinin olacağı vesaire üzerineydi. Bizde bir fikir birliği olduğu için, yani biz bu açıdan sosyalist dünya görüşüne sahip olduğumuz için böyle bir süreç olmadı.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Zaten partimin aday gösterdiği tek isim, yani kendi kurullarımız içerisinde tek isim olduğu için burada gayet olumlu bir gidişat oluyordu. Zaten partimin sözcüsüydim, bu açıdan da bu çok tesadüfi bir durum değildi. Yakın çevrem ve ailem açısından şunu söyleyebilirim, onlar aslında bizi daha çok eylemci, protestocu ve itiraz eden gördükleri için seçime giriyor olmamıza çok mutlu oldular. Bu açıdan aday olarak görmek beklediğimin üzerinde bir ilgiyle karşılandı. Çok hoşlarına giden bir süreç oldu. Böyle bir şey olunca da onları da çok etkiledi. Yani bir kademe daha ileriye gittiğimize belki aynı fikirde olmayan yakınların bile, hani benim aynı siyasi görüşte olmayan yakınlarımın bile bu konuda “Bu arkadaşlar çok ciddi” diye düşünmesine sebep olduğu için gayet olumlu tepkilerdi. Hiç uzun zamandır belki görmediğim yakınlarımı bile gördüm diyebilirim.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Bu soruya bir kadın olmaktan önce bir sosyalist olarak cevap vermem gerekecek ki tabii ki hiçbir şart ve koşul hiçbir zaman eşit olmuyor. Olması da şu anki gidişatta pek mümkün değil, bundan sonraki zamanlarda o anlamda bir eşitlik olabileceğini pek düşünmüyorum. Bizim bir kere politik anlayışımız farklı. Ben örneğin bu açıdan kendimi karşılaştırdığımda belki hani şu gündeme gelebilir, yani bir siyasetin içerisine daha fazla yıl var olmak. Ben bunu bile tartışmalı buluyorum, bunun

o kadar da olumlu bir şey olduğunu da düşünmüyorum. Mesela bu anlamda bir deneyim tartışmasının o kadar olumlu bir şey olduğunu düşünmüyorum, bu kadar deneyimden çıkacak sonuçların, aynı sisteminin devam ettirilmesi koşuluyla gitmesi ne kadar olumlu tartışmalı. Siyaset konusu çok geriye itiliyor. Bizim hatta memlekette çok yaygındır, bazı şekil şartları daha fazla konuşulur, hatta kadın adaylarla ilgili yaklaşım da genelde şeklidir. Yani kadın adayın gösterilmesi, yani o bir kadın aday olması bile değildir konu, birileri tarafından gösterilmesi gibi bir yerden ele alınır. Bu açıdan, bu şekil şartları meselesinin ötesinde bu bir siyasi fark, yani ben bu açıdan politik olarak zaten rakibim olarak geçen o dönem diğer adaylarla bambaşka bir dünya görüşünü savunuyorum.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Kendi partileri erkekler tarafından yönetilen kadın arkadaşlar için bu büyük bir zorluk biliyorum, görüyorum ama maalesef görüyoruz diyebiliriz ama bizim partimizde böyle bir durum olamaz. Biz yani kadının politikasının çok güçlü olduğu ve Türkiye’de kadın hareketinin çok güçlü köklerine dayandığı bir yerden de geliyoruz. Partinin en baştaki maddelerinden biri bu. Bunu var ettik, bunu yürüttük ve bunu sürdürüyoruz. Bunu sürdürürken de partide erkek adaylara böyle bir şeyin olma fikri bile bize çok uzak şu aşamada.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Bu sorunun cevabı aslında Türkiye siyasetinin dengelerinden daha büyük bir sorun kalemimiz bizim. Aslında yani mevcut öne sürdüğümüz bizim politika bugün daha geçmiş yıllardan bu yana yürüttüğümüz mücadelenin durumu ile alakalı. Maalesef ki maalesef diyorum bu kısımda en azından şunu söyleyebilirim, son kuşağın temsilcilerinden biri olarak daha hani bugüne kadar siyasetteki yaş ortalamasına barksak, daha son kuşağın temsilcileri olarak bizim bir sosyalist dünya görüşünü öne sürdüğümüz yıllardan bu yana politik anlamda henüz topluma o güven geçmiş durumda değil. Maalesef bu geçtiğimiz yıllarda yaşanan yenilgiler, yani maalesef yenilgiler demiş oluyorum, bizden önceki kuşakların yaşadığı yenilgilerden sonra ciddi bir güç kaybetti. Fikri anlamda neo-liberalizmin kurtarıcı olduğu zannedildi ama yani

açıkçası ne mutlu demek isterim ki şu an nasıl bir rezaletle uğraştıklarımızı da görüyoruz. En azından sadece şunu söyleyebilirim; seçim dönemi öne sürdüğümüz politikalar sadece bir yılda doğrulandı. Örneğin kamu kuruluşlarının ne anlama geldiği, devlet hastanelerin olmasının ne anlama geldiği bile başta olmak üzere, bu açıdan hani bu bizim politik öne sürdüğümüz temel görüşle alakalı bir durum. Ama bu bizim açımızdan da sol mesela seçimleri bu kadar yakın yaklaşan bir durumda da değil. Yani bizim görüşümüzün tarihsel yaklaşımında da bundan çok kaçınan bir eğilim söz konusu, biz bunu da kırarak girmiş olduğumuz ilk seçim diyebiliriz aslında. Bu açıdan daha bir başlangıçtı. Yani zaten örneğin bir de Bağımsız Listesi’nden girdiğimiz bir durum gözetilirse, Türkiye’nin çok kutuplaştığı bir tek adam rejimi ve onun karşısında muhalefet güçlerinin birleşmeye çalıştığı bir dönem düşünülürse, e kaldı ki seçimlerin devamında başa gelenleri gördük, seçimlerin tanınmamaya çalışılması da dahil olmak üzere, bu ikilik içerisinde bambaşka bir görüşe toplumun hemen dahil olması mümkün değil. Zaten bunu hemen biz böyle bir kabul görürüz şeklinde girmedik, bunular birer antrenman da denilebilir.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Hala parti sözcüsüyüm. Hiç valla, seçilememek yani kötü anlamda bir şey soruluyorsa, öyle bir etki yaratmadı. Biz gayet olumlu bir seçim deneyiminden geçmiş olarak topluma kendimizi anlatmış olarak ve toplumun buna karşılık vermiş ve bizi oyları ile buluşturmuş olmasından çok büyük bir memnuniyet duyarak bu seçim sürecini tamamlamıştık. Bu da çok iyi gösteriyor ki bundan sonraki zamanların, yani bu seçimler kim birinci olacak meselesinin çok daha ötesinde bir konu.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Kadın politikaları sadece belli minik haklar verilecek arkadaşlar şeklinde yaklaşılması siyasetinden çıkılmalı. Türkiye’de kadın hareketi çok güçlü, kaldı ki dünyada kadın hareketi çok yaygınlaştı ve çok güçlendi. Erkeklerin kadınları sadece seçim zamanlarında gösterilecek bir şey olarak değerlendirdikleri, parti politikalarında bunu sadece kadınlarımıza bazı hakları tanıyacağız, bu da zaten aileden gelen haklardır gibi bir yaklaşımla devam etmesi mümkün değil. Zaten buna kadınlar

izin vermeyecek, yani kendi partilerinde de izin vermeyecek ve bu yani sadece demokratlar solcular açısından değil, sağ görüşe sahip kişiler açısından da bu mümkün değil. Mevcut siyasi partiler bu konuyu sadece erkeklerin erkeklere yönelttiği siyasetler zannediyorlar. Bu çok büyük bir yanlış. Ayrıca şunu söylemek isterim; örneğin kadınların toplumun erkeklere ses edemeyeceğini fakat erkeklerin kadınlara kesin seslenecek olduğuna dair bir mesnetsiz inanış var demiş olayım. Bu sadece erkeklerin sanırım kendi aralarında düşündükleri bir hurafe olsa gerek. Bu gerçek değil, gerçek anlamda kadın politikası demek kadınların bu dünyada toplumun yarısı olarak gerçek haklara sahip olması ve onun eşitliğinin kabul edilmesi anlamına geliyor. Çok temel saik budur. Bu da böyle bir rekabetçi durumda erkeklerin kendi elleriyle verdiği bir şey olmadığı için kadınların kadın politikasını kendi elleriyle çok güçlendirmesi gerektiren bir kısımdır. Temel yaklaşım olarak bunu söylemiş olayım. Bunun temelinden yola çıkarak alınacak çok fazla karar, yapılacak çok fazla uygulamaya ihtiyaç var. Maalesef daha oralarda değiliz, Türkiye solu ve Türkiye siyaseti açısından sadece sol demiş olmayayım. Türkiye'nin genel siyaseti açısından bunları gelişmesi için kadın hareketinin başaracağı ve kazanacağı çok şey var daha.”

TUBA TORUN – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“2018 yılında aday olma sebepim, benim zaten uzun süredir milletvekili olma yönünde isteğim vardı. Fakat harekete geçmek için 2018’de uygun zemini buldum diyebilirim. Neden olmak istediğim kısmı, milletvekili özelinde özellikle birincisi profesyonel aktivizm biçimi olduğunu düşünüyorum milletvekilliğinin. Yani halkın arasında çalışmak, onlarla iletişime geçmek ve elinden geleni yapmak, en basit tabiriyle bu diyebiliriz. Bunu iyi yapabileceğimi bildiğim için aday olmak istedim. Ayrıca kadının insan haklarını savunan, sivil toplum kuruluşlarında uzun yıllarca bu alanda mücadele veren biri olarak da siyasi arenada bulunmanın, bu yöne de sivil toplum mücadelesine de ciddi bir katkısı olacağını düşünerek, birbirini bütünleyeceğini düşünerek aday olmaya

karar verdim.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Yakın çevrem özellikle destekledi fakat tabii ki içten içe şunu görüyorsunuz, “Acaba bir aksilik çıkarsa, olamazsa, hevesi kırılır mı, üzülür mü” gibi düşünüyorlar. Sorun değil en nihayetinde sizi destekliyorlar ve gurur da duyuyorlar çünkü bu bir cüret meselesi olarak görülüyor Türkiye’de, özellikle kadınlar bakımından. O yüzden bu aynı zamanda gurur verici de bir şey, bu cesaretle gurur duyuyorlar. Parti ya da dostlarımız bakımından bu konuyu konuştuğumuz oldu. “Emin misin, hani nasıl olur, olumsuz ihtimali düşündün mü?” şeklinde tartıştık ve nihayetinde bir parti büyüğümüzün kurduğu bir cümleyi hiç unutmam, “Bu adaylık bir başlangıçtır, bugün en kötü ihtimalle seçilmesen bile yarın muhakkak seçileceğin bir noktaya ilerlemeni sağlayacaktır” demesi de bana cesaret verdi açıkçası. O yüzden bunun bir başlangıç olacağını düşünerek, en kötü ihtimalle bu yola baş koymuş olduk. İyi ki de yapmışım diyorum çünkü o yola girdiğiniz zaman zaten şunu görüyorsunuz, muhakkak yol kat ettiğinizi, çok şey öğrendiğinizi ve bir sonraki deneyimlemede çok daha iyi sonuçlarla karşılaşacağınızı hissediyorsunuz zaten, biliyorsunuz.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Erkek adaylarla aramda kesinlikle büyük farklar olduğunu düşünmedim, hiçbir zaman düşünmedim, hatta aksine artılarım olduğunu düşündüm. Hem eğitim hem kültür, hem duruş, hayat tecrübesi bile olabilir, birçok artı kendimde gördüm. Buna objektif baktım, kendimi kayırmadan fakat kesinlikle pratikte dezavantajlıydık. Bu mücadelenin kendisi bile psikolojik olarak bahsettiğim o engeli, aday olma engelini aşmak bile kadınlar için çok daha zor. Çünkü size müstesna bir bakışları var. Bu aslında mansplaining diyoruz ya, birileri size akıl veriyor, “O iş öyle olmaz, bak bunu böyle yapsan, aslında şu zaman girseydin daha iyi, keşke bunu şöyle yapsaydın” gibi birçok akıl veren oluyor ve bunların çoğunluğu erkek oluyor. Aslında sizi destekliyormuş gibi görünüyorlar fakat temelde içeriden onu anlıyorsunuz zaten, bu bir histir,

o yüzden aslında o şiddet biçimi çok da ayırt edemediği bir durumda kadınların. Bunu hissediyorsunuz ve bunu da aşp her adımda, her sözde, her bakışta yolumuza devam etmek hiç kolay bir şey değil. Dolayısıyla bu bir dezavantaj. Bu seçim pratiğinde, özellikle birilerinin izin vermesi, geçit vermesi, sizi desteklemesi, örneğin kadın adaylar için bir erkek. Bir önemli konu da, bir başkan sizi desteklemiyorsa bir yere gelemeyeceğiniz önyargısı var. Hayır yok. Yani bunu yapabileceğinizi öncelikle düşünmemiz gerekiyor. Birileri, herkes sadece kadın olduğu için değil, birbirine yardımcı olabilir. Bu çok doğal, olmalıdır da. Zaten eğer yine emeğine, fikrine, aklına, bilgisine güvendiğim kişilere elbette ki yardımcı olmalıdır ama bu kadınlara biri yardımcı olmazsa bir yerlere gelemezler düşüncesi öncelikle bizim kendimizin aklımızdan atılması lazım. Pratikte de dezavantajları vardı. Örneğin o ciddiye alınmama, müstehzi bakış, açık söylemek gerekirse çocuk gibi görmeleri, hele ki yaşınız gençse, bu kesinlikle büyük bir dezavantaj. Bir nevi sıranızın gelmesi gerekiyor ve bunu bekliyorsunuz aslında, yani işin somut kısmı bu, böyle bir algı var. Fakat bunu mücadele ile ben de yapabilirim diyerek diye diye aşıyoruz, aşacağız, aştığını da göreceğiz.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Somut anlamda zaten bu görülüyor çünkü erkek adaylar listelerde en ön sıralara yazılıyorlar, genelde kadınlar geri sıralara yazılıyorlar, zaten gözle görüyoruz. Bununla birlikte davranış bakımından, örneğin aday olarak bir yerde çalışmaya gittiğinizde, erkek adayı her zaman daha coşkuyla, sevinçle karşılıyorlar ya da daha ilgiyle karşılıyorlar. Açıkçası kadınların adaylığından her zaman şüphe ediliyor çünkü zaten reelde de daha az sayıda oldukları için “Acaba olabilir mi?” bakış açısı ne yazık ki halkta da var. Bununla beraber parti içerisinde erkeklerin adaylığı elbette ki daha ciddiye alınıyor. Onların planları, programları çok daha detaylı soruluyor. Bizimkisi birazcık sanki bu hobi olarak yaptığımız bir şeymiş gibi algılanabiliyor, bunu hissediyorsunuz.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Tabii ki de çok geri sıradan aday gösterildiğim için. Örneğin 35 kişilik bir listeydi 2018 yılında İstanbul 1. bölge aday kotası. Ben 26. sıradan aday gösterildim. 26. sıradan kesinlikle seçilemezsiniz 1. bölgeden

çünkü ortalama 10-11 milletvekili çıkar, en azından 2018 yılı için öyleydi. Dolayısıyla seçilmek zaten mümkün değildi. “Neden 26. sıradan yazmış olabilirler seni?” diye soracak olursanız, az evvel ben de bahsettim, henüz sıramız gelmemişti algısı olabilir. Ne yazık ki siyasette bir yaş, bir gerontoloji burada da var. Henüz sırası gelmedi, onun daha zamanı var, biz yıllardır uğraşıyoruz, biz şöyleyiz, biz böyleyiz, bunları yaptık gibi bir algı var. Dolayısıyla bizim de sıramız gelecektir diye umuyoruz.”

6. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Kadınların seçilebilmesi için bir kere en başta hep savunduğunuz zihniyet değişikliğinin gerçekleşmesi gerekiyor. Kadınlara erkeklerin eşit olduğu, eşit şartlarda yarışabileceği, eşit hizmeti verebileceği, eşit mesafede halka hizmet edebileceği fikrini içselleştirmek lazım. Bu sebeple de öncelikle bir eğitim vermek gerekiyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi bence temel olandır. Bu her alan için geçerli. İstihdam için de geçerli, sağlık için de geçerli, şiddet içinde geçerli, siyaset için de kesinlikle geçerli. Dolayısıyla öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ve bunları zihinde oturtmak için gereken her şeyi yapmak. Biliyorsunuz İstanbul Sözleşmesi'nin bütüncül politikaları gereği de aslında bu yönde ne yapılması gerekse yapılması lazım. Hem devletin hem yerelin, imkânı olan her türlü yönetimin. Bununla beraber sistem olarak teknik manada bazı değişiklikler yapılabilir. Örneğin partilerde kotadan sürekli bahsediyoruz. Benim partimde yüzde 33'lük bir kota var örneğin, bu kotanın yükseltilmesi gerekiyor, uzun süredir de bu yönde bir talep var, yüzde 50 eşit olması gerektiğini savunuyoruz. Bu cinsiyet eşitliği olarak geçiyor, bir gün kadınların sayısı çoğaldığında erkekleri de koruyan bir sistem. Diğer yandan fermuar sistemini savunuyoruz. Yani az evvel benim seçilemememe sebebim olarak da söylediğim gibi, kadınları arka sıradan yazmaya mevcut sistem müsait. Dolayısıyla fermuar sistemi getirirsek eğer en az erkekler kadar kadınlar da ön sıralarda yer almış olacak.”

SENİYE NAZİK IŞIK – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI**1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)**

“Ben Devlet Planlama Teşkilatı’nda Başbakanlık Planlama Uzmanı olarak çalışan biri iken bırakıp işimi, çalışmalarımı siyasete dönmek istiyordum dedim. Çok erken yaşlardan beri aktif siyaset içerisinde yer almış biriyim, aslında ailemle de ilgili bu durum. Siyaset her zaman yaptığımız bir şey aslında, o nedenle yeni bir durum o tarafıyla değil. Politika üretmek, politika çözüm üreticilik anlamında siyasetle de çok uzun yıllardır, hem kadın hareketi anlamında ilgilenen biriydim, hem de Devlet Planlama Teşkilatı’nda yaptığım işin bir parçası olarak da politika üretimini çok uzun zamandır gerçekleştiren biri oldum. Güvendiğim arkadaşlarımla değerlendirdim, konuştum, kadın hareketinden çok önem verdiğim arkadaşlarımla konuştum, tabii ki ailemle gelecek olan iş yükünü karşılamakta nasıl davranacaklarını konuştum, sordum ama sonuç olarak kararı ben verdim. Cumhuriyet Halk Partisi biliyorsunuz kadınlardan başvuru ücreti alan bir parti. Doğrudur, egridir tartışılabilir başvuru ücreti almak konusu ama hani parayı yatırabilecek gücüm vardı. Evraklar da çok zor evraklar değil. Götürdüm, verdim, başvurduğum, hani bu anlamda bakarsanız işlemleri bahsi kolay bu işin ama hani sonraki aşamaları yöntem olarak elbette kadınları çok dışlayıcı bir tarza sahip olduğunu şimdiden konuşmakta yarar var.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Milletvekili olmak istediğim zamanki tepkileri; “Sana çok yakıştırdı”. Çok uzun yıllardır zaten ben bir savunuculuk hareketi içerisindeki kadınlardan biriydim. Kadına yönelik şiddetle mücadelede çok emek vermiş ve bununla ilgili mevzuat düzenlemesinde çok çalışmış, toplumsal cinsiyet eylem planlarının hazırlanmasında, Devlet Planlama Teşkilatının kadın raporlarının çıkarılmasında, ayrıca çalışma hayatıyla ilgili pek çok mevzuat düzenlemesinde çok geniş bir çalışma alanına sahiptim. Ondan dolayı Meclis’te çok etkili bir milletvekili olabileceğim kana-

atini hepsi paylaştılar. Yakın arkadaşlarımdan dışında “Bize sordu da milletvekili adaylığına soyundu” diyenler oldu. Yani kadın hareketinin böyle bir gücü var mı o tartışılabilir bir şey ama arkadaşlarımızın, birlikte yol yürüdüğümüz sivil toplum hareketinin desteğinin de çok önemli olduğunu o dönemde bizzat yaşamış oldum. Eşimin bu tür konularda bana müdahale imkânı ortadan kalkalı çok oldu çünkü ben dışlı bir feministim çok uzun zamandır, kendi kararlarımı almak konusunda yol almış biriyim. Tabii ki danışırım, tabii ki konuşurum, ona gelecek olan yükü kaldırıp kaldıramayacağı ile ilgili şeyleri sorarım ama sonuçlarına katlanmak da benim sorumluluğumda olan bir şey.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Şimdi ben Büyükşehir Belediye Başkanlığına adaylık için başvurduğum zaman aday adayı olmaya karar verdim aslında, aday olabileceğim konusunda en küçük bir fikrim yoktu, olumlu yönde bir fikrim yoktu. Çünkü bugünkü Belediye Başkanımız Tunç Soyer’in bu işe çok uzun zamandır hazırlandığını, başka bir düzeyde belediye deneyiminin, Seferihisar Belediye Başkanlığı deneyiminin bulunduğunu ve partide de kendisinden yana ibrenin kaymış olduğunu görüyordum, düşünüyordum. Benim adaylığım doğrusunu isterseniz Cumhuriyet Halk Partisi’nde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığına bir kadın aday adayının çıkmamış olmasıyla ilgili sorunu görmem nedeniyledi ve Tunç Beyle anlaşıp bir ilçe belediye başkanlığında başkanlık alabileceğimi düşünmüştüm. O nedenle burada bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum ama yani erkek adaylarla kıyasladığım zaman da kadın Cumhuriyet Halk Partisinde bir arkadaşımız daha vardı. Canan Arıtman, eski milletvekilimiz. Canan Hanım da tecrübeli bir arkadaşımızdır, iki dönem kadın milletvekili olarak milletvekilliğimizi yapmıştır. Töre-Namus Cınayetleri Araştırma Komisyonu’nda görev yapmış bir arkadaşımızdır. İzmir’de tanınan, bilinen bir milletvekilimizdir. Erkek arkadaşlar arasında tabii ki eğitim ve deneyim alışverişi açısından baktığımız zaman, çalışma alışkanlıkları açısından baktığımız zaman, benden iyi olanlar da var, kötü olanlar da var. Yani bunun ölçüsü benim kişisel kapasitem değil. Bildiğiniz gibi siyasette benim değerim, benim kapasitemle ala-

kalı bir şey değil adaylaşma. O nedenle bu tür bir onlar benden daha mı verimli, daha mı yüksek daha mı alçak, daha mı az eğitilmiş, daha mı paralı pullu, daha mı deneyimli gibi soruların siyasette bir karşılığı olduğunu düşünmüyorum ben.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Milletvekilliği ile ilgili kısımda evet mesela size küçük bir öykü anlatabayım; 2015 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi, Ankara, İstanbul, İzmir’de 7 seçim bölgesi için birinci sıraya kadın koyma kararı aldı biliyorsunuz ve bunları Merkez’den gösterme yetkisini de genel merkeze aldı. Ben bu tartışmayı çok yakinen yaşamış insanlardan biriyim. MYK üyeleriyle “Böyle yapalım” dedikleri zaman itiraz etmişim mesela bunun doğru yöntem olmadığına. Evet, 7 kadını meclise sokmayı garantiler ama bu 7 kadının kim olduğu sorusuna cevap vermez, ayrıca bu 7 kadın yüzünden aslında listede yer alabilecek belki 27 kadının önü kesilmiş olur. Partinin yaklaşımı bu açıdan elverişli bir yaklaşım değildir. Bütün erkek adayların ve il yönetimlerinin size dönüp “Ama size zaten verdik ya” demesiyle karşılaşma olasılığınız çok yüksektir. Nitekim böyle olmuştur. Belediye başkan adaylarıyla ilgili bu defa benim tek deneyimim bu son şey oldu. Bir de 2014’de parti meclisi üyesi olarak değerlendirmeli tarafta yer aldım, aday değil de, başvuru yapan değil de, değerlendiren taraftaydım. İkisi benim için farklı deneyimler, o nedenle belki ondanda söz etmek gerekir. Bu defa, yani aday adayları ile herhangi bir görüşme yapmadı parti. Değerlendirme kriterlerinin nasıl olduğunu bilmiyorum. Biz sadece kâğıt üzerinde başvurularımızı yaptık, ondan sonraki sürecin nasıl işlediği konusunda genel merkezde hiçbir fikrim olmadı.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Önder Sav’ın yıllar önce söylediği bir şey benim için çok kritik önemde bir konu. “Nazik çok bilgilidir, çok yeteneklidir ama burnunun dikine gider, kendi kafasında doğru olduğunu düşünmediği şeyi yapmaz” demişti. Siyaset ekip işidir, bu ekipçilikten anlaşılan şey takım çalışması olmadığı sürece benim gibi insanlar ikinci olurlar. Böyle bir özelliğiniz olur çünkü küçük ekip siyasetinin önde olduğu yerde işin tanımı ve o işi liyakatla yapacak olanların takdir görmesi diye bir özellik nadiren bu-

lunur, öne geçemez. Benim gibi kadınlar açısından tablo bu.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Vallahi benim geçmişim zaten tamam olduğunu gösteriyor. Yani hani kesmek anlamında tamam değil, “Bu da geçti devam” şeklinde devam ediyoruz biz. Ben 2002’den beri aktif siyaset yapıyorum, bugün gelmişiz 2020’ye. 18 yıldır aktif siyasetin içerisinde, aktif parti çalışması içerisinde yer almış biriyim ve almaya da devam ediyorum. Yani siyaset çok uzun soluklu bir şey ve hiçbir zaman siyaset dışı kalmayı düşünmedim.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Birkaç başlıkta konuşmak lazım bence bunu. Biraz önce de söyledim ben, partinin ne durumda olması lazım, kadınların daha eşit hale gelebilmesi ile ilgili? Yani bir kere anlayışının eşit değilse bile eşitleyici yönde gelişme göstermesi lazım. Bu son derece önemli. Hadi parti tüzüğünde yer verdiğiniz kotalar falan tabii aleyhte kullanılmadığı sürece, hani bazen erkek kotası olarak da kullanılabilir çünkü, cinsiyet kotası olarak geçtiği için. Kadınlara mesela sadece indirimli başvuru ücreti. Ben başvuru ücreti alınmasın demiyorum ama, alınabilir, alınan başvuru ücretlerinin özellikle kadınların kampanyaları için kullanılması gibi özellikler getirilebilir mesela. Parti kadınları kampanyalar için özel olarak eğitebilir ve bunları ücretsiz programlarla sağlayabilir, ücretini bizzat kendisi ödeyerek gerçekleştirebilir. Yetiştirmek zorunda her parti kadınları ve rekabet parası olan seçilir üzerinden olmamalı elbette. Parti bunun önlemlerini almalı. Yani parası olan kadınlar da var siyaseti. Ben mesela hiç unutmuyorum, Vuslat Sabancı’ya yıllar önce sormuşlardı hani milletvekili olmayı, özellikle aile içi şiddetle ilgili Hürriyet’in çalışmaları çok önem kazanmışken, Vuslat Hanım da bunları gayet güzel bir şekilde yönetirken, milletvekili olmayı “Aaa şimdi sırası değil, sonra, ona da sıra gelir bir gün demişti”. Yani seçileceğinden hiç kuşkusu yoktu Vuslat Hanımın ama benim her zaman seçileceğimden kuşku oldu çünkü ben Vuslat Hanım değilim, benim arkamda koskoca bir sermaye yok. Benim tek sermayem bilgim, görgüm, deneyimim, iş yapma becerim. Kadınlarla birlikte çalışan, kadın dostu parti ortamı yaratan, kadın dostu bir ortamda çalışmanızı alışkanlık haline getiren çeşitli ön-

lemelerin düşünülmesi ve yapılması gerekir.”

NİLAY KÖKKİLİNÇ – BELEDİYE BAŞKAN ADAY ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Şöyle söyleyebilirim; ben bir hukukçuyum. 2011 yılında siyasete atıldım. Esasında aday olma isteğim siyasete başlama isteğim ile özdeş. Siyasete adım atma sebebim, yöneten sınıfında olmak, yazılan kanunların uygulanmasından doğan boşluklara, sorunlara bir hukukçu olarak katkıda bulunmaktı. Bunun da yolu parlamentodan geçiyordu. İlk aday adaylığım milletvekili aday adaylığıydı. Gösterilmedim ama o dönemde ilk kez bir partiye aday oldum, gönülümü verdiğim partiye, dünya görüşümün örtüştüğü partiye sonrasında adaylıklarım devam etti. İki kez milletvekili adayı gösterildim İzmir’de 1. Bölge’de 14 ilçenin içinde bulunduğu, sonuncusunda da yerel yönetim hukukçusu olduğum için ve yerel yönetimlerde de hukuk müşavirliği yaptığım için bu alanda hem bir siyasi birikimim olması hem mevzuata hâkim olmam, insanları seviyor olmam ve yaratıcı bir kişiliğim olması sebebiyle belediye başkan aday adaylığım söz konusu oldu.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Oldukça şanslı olduğumu söyleyebilirim, yakın çevrem daima destekledi. Aslında siyaset yapmak çok kolay değil, kadınlar için çok büyük fedakarlıklar gerektiriyor. Hem madden hem zaman olarak hem mesleki olarak hem de ailenizin gösterdiği fedakarlıklar söz konusu. Bu konuda hepsine müteşekkirim, onların desteği olmasa bir kadının bu kadar kolay siyasi arenada olması mümkün değil.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayları veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Ben hayatım boyunca erkekler ile eşit şartlarda olduğumu düşünmüyümdür. Ailem yakın çevrem ve mesleki faaliyetlerim sebebiyle bu konuda biraz şanslıyım ülkemde yaşayan diğer kadınlardan. Kadın aday

arkadaşlarımız da vardı. Erkeklerle yarıştığımız zaman biraz daha yakın temasta bulunmaya özen gösterdim, fotoğraflarıma özen gösterdim. Bazı tabii siyasi çalışmalarda akşam yemeklerinde, içkili ortamlarda kendimi ifade etmekten rahatsız oldum. Katıldığımız bir sürü sivil toplum örgütü oluyor, bir sürü topluluk oluyor ve bunlar toplantı odalarında olan şeyler değil. Bazen pazarlarda, bazen seni toplum örgütlerinin toplantı yerlerinde çok değişik ortamlarda bulunuyorsunuz. Dolayısıyla bir kadın olarak kendi kimliğimi korumaya ve yanlış anlaşılama veya suiistimal edilmemeye çok özen gösterdim. Çünkü siyasi alandaki yarışlarda her zaman düşünceleriniz yarışmıyor, her zaman fikirleriniz yarışmıyor. Bu yüzden birtakım farklı yöntemlere karşı da kadın olarak kendinizi korumak zorunda kalıyorsunuz.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Ben partimin bana erkek adaylardan daha farklı yaklaştığına dair bir hisse kapılmadım. Ancak yanlış bulduğum bir şey var. Ben Cumhuriyet Halk Partisi’nde siyaset yapıyorum. Ve parti içinde de çok farklı alanlarda deneyim sahibi oldum. Siyasi Partiler Yasasını da biliyorum, Anayasayı biliyorum, parti tüzüklerini biliyorum. Ne kadar erkekler sizlerle birlikte çalışmak isteseler de maalesef getirdikleri kurallarda bu yolun kapandığını görüyorsunuz. 2012 senesinde Cumhuriyet Halk Partisi ilk kez cinsiyet kotasını getirmişti. Ama fermuar sistemi olmadığı için siz bir yere aday olduğunuzda, örneğin İzmir’de birinci bölgede 13 milletvekili gösteriliyorsa siz son 13, 12, 11. sırada yer aldığınızda %33 kota gerçekleşmiş oluyor ama siz seçilememiş oluyorsunuz. Parlamento-ya erkekler gitmiş oluyor.”

5. Soru: (Aday adayları seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Seçilmeme sebeplerini tam olarak bilemiyorum ama şöyle; İzmir’de benim aday olmuş olduğum ilçede zaten Cumhuriyet Halk Partisi bir belediye başkanı görev yapmaktaydı. Cumhuriyet Halk Partisinin de %70’lere varan çok yüksek oy aldığı bir ilçeydi. Bazı belediye başkanlarımızla yola devam kararı alındığından dolayı belki bu benim önümde hani en büyük engel olmuş olabilir. Onun dışında başka bir neden göremiyorum çünkü ismim açıklandı, geri çekildi, düşünüldü. Ciddi bir adaydım, her yerde söylendi. Ama dediğim gibi, yani kendim bir değerlendirme yaptığım za-

man, mevcut belediye başkanının yapmış olduğu çalışmalar hani başarılı bulunmuş ki aynı belediye başkanıyla devam kararı alındı.”

6. Soru: Seçilememek sizde nasıl bir duygu yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Ben aslında çok aday olmuş bir kişiyim, biraz bana diyorlardı ki neden aday oluyorsun? Bu kadar çok aday olunur mu? “Aday olun” diyorum kadınlara, iddia sahibi olmak demektir aday olmak, “Bu işi ben yaparım” demektir. Ve işin yarısı bununla başlıyor. Aday gösterilmediği zaman evet kırılmalıklar oluyor. Benim daha önce de adaylık süreçlerim olduğunda kendime çok inandığımdan kırılmalıklarım da çok yüksek oldu maalesef. Ama bir şekilde tolere ediyorsunuz, biraz kendinizi dinliyorsunuz, biraz özeleştiri yapıyorsunuz. Diyorsunuz ki sistem de buna çok açık, öyleyse yararlı olmanın yolu sadece bu değil. Toplumda pek çok alanda yine güzel işler yapabilirsiniz ve yararlı olabilirsiniz. Beni bırakmadılar, ben vazgeçer miydim bilemiyorum ama bırakmadılar. Yani hep siyasetin içine çektiler, dolayısıyla sürekli görev üstlendim.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Öncelikle Siyasi Partiler Yasasının mutlaka değişmesi gerekiyor. Biliyorsunuz, biz uluslararası İstanbul Sözleşmesi'ne imza atmış bir ülkeyiz. Bu sözleşmenin tarafıyız. Bu sözleşme de diyor ki; eğer kadınla erkek fiilen eşit bir şekilde seçilemiyorsa, bu fiilen gerçekleşmiyorsa, seçme ve seçilme hakkı olduğu halde, öyleyse devletlere düşen bir görev daha vardır. Bunun fiilen gerçekleşmesini sağlayacak yasal mevzuatı çıkarmak. Bu yasal mevzuat nedir? Kadınla erkeğin art arda olacak şekilde fermuar sistemi ile seçilebilmesini sağlayacak Siyasi Partiler Yasasında gerekli değişikliğin yapılmasıdır. Bugün Fransa'ya baktığınızda yerel meclislerde kadın ve erkeğin yarı yarıya bu fermuar sistemi sayesinde eşit bir şekilde seçildiğini görüyoruz. Yine Kanada Bakanlar Kurulu'na baktığımızda yarısının kadın yarısının erkek olduğunu görüyoruz, buna başka ülkeleri de örnek gösterebiliriz. Biz seçme ve seçilme hakkını pek çok ülkeden önce elde etmiş bir ülkenin kadınlarıyız ve bugün maalesef çok gerilerde kaldık. Öyle ise partisine bakmadan, hangi partiden olursa olsun, kadınlarla ilgili bu alanda hep birlikte olmak zorundayız. Birlikte yürümek zorundayız. Birlikte sözümüzü geçirmek zorundayız, bu yasal değişikliğin yapılmasını sağlamak zorundayız. İzmir'in otuz il-

çesi var, bugün baktığınızda dört belediye başkanı kadın. Ben tabii İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde meclis üyesi olarak gösterildim bu süreçte. Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsü olarak beni görevlendirdi. 22 komisyonumuz var, ben her komisyonda bir kadın olmasına özen gösteriyorum, önemsiyorum. Ama baktığınız zaman sadece on yedi kadın meclis üyemiz var ve her birine çok görev düşüyor. Umarım bu zaman içerisinde değişir. Ve kadınlar karar organlarında en az yarı yarıya görev alırlar, almalarının yolu açılır.”

SERAP ÖZÖKTEM – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Hem kendi meslek sektörümde hem çalıştığım diğer platformlarda hep kadının sesi olmaya çalıştım, dolayısıyla zaten siyaset yapıyordum. Sayın Meral Akşener'in kurduğu partide, parti kurulmadan önce de kendisiyle birlikte yol alıyordum. İzmir'de temsilcilerinden biriydim, çağrı heyetindeydim ve kendisinin İzmir'e geldiğindeki tertip organizasyonlarını yapıyordum. Akabinde parti kurulur kurulmaz Meral Hanım, Genel Başkanımız, bir kadın genel başkan olarak kadınların hep karar mekanizmalarında olmaları gerektiğini birebir kendi dilinden duydum ve bu vesileyle kurucu ilçe başkanı oldum, teşkilat kurma görevi verildi. Teşkilatımı kurduktan sonra baskın bir genel seçim ile ben de bir kadın olarak şansımı denemek istedim. Zaten gücümüzü genel başkanımızdan alıyorduk, kadın bir genel başkan ile çalışmak bize daha da bir güç kattı ve milletvekili aday adaylığından sonra milletvekili adayı oldum. Zorluklarımız var mıydı? Ben siyasetin içinden gelen birisiyim, direnmeyi severim, her türlü zorluğa göğüs gerdik. Tabii ki ailem her zaman yanımdaydı. Çok büyük bir zorluk yaşamadım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Ailemden hep destek gördüm. Eşim zaten her zaman en büyük destekçim, çocuklarım da keza öyle oldu. Partimizde ise hiç köstek görmedik. Destek biraz da sizin kendinize duyduğunuz saygıdan ve sizin attığınız adımlardan. Desteklenmesi gereken kişileri partimiz hep destekledi,

hiçbir problem yaşamadım partimde de ailemde de.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Bir kadın siyasetçi olarak genel başkanı erkek olan bir siyasi partide de uzun yıllar görev yaptım. Ondan sonra genel başkanı kadın olan bir siyasi partide çalışmak tabii ki kadın siyasetçinin özgüvenine bir özgüven daha katıyor. Çok farklı bir kadın genel başkanla çalışmak. Sizin rol modeliniz zaten o. Dolayısıyla sizin gücünüze güç katıyor. Milletvekili adaylığında erkek adaylarla aramızdaki fark tabii ki var. Yani olmaması mümkün değil. Ancak mümkün olduğu kadar ayakları yere sağlam basan kadınlar olarak, sizden sonraki nesillere örnek olabilecek kadınlar olarak, farkı minimum derecede görmeye çalıştık.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Bir hisse kapılmamakla beraber tabii ki sıralamada İzmirli bir kadın olarak, daha ön sıralarda yer almak isterdik. Bir farklılık diyebilecek olursak, İzmir’in tüm siyasi çevreler tarafından, özellikle genel seçimlerde milletvekili adaylığında, cazip bir şehir olması ve farklı illerden İzmir’den vekil çıkma isteği. Bence en önemli şey budur diye düşünüyorum, kadın erkekten ziyade.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Bütün görevlerimizi eksiksiz yaptık ama sıralamalarımızdan dolayı, partimizin aldığı oy oranından dolayı seçilemedik. Bu kişisel eksikliğimizden, görevlerimizi eksik yaptığımızdan değildi partimizin aldığı oyla orantılıydı.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Ben direnmeyi seven bir insanım. Ta doğarken 6 buçuk aylık dünyaya gelmişim ve üç buçuk ay oksijen çadırında kalmışım. O zaman direnmişim ve hayata tutunmuşum. Benim ikinci adım direnmektir. Asla pes etmek yok, siyasette her görev alan illaki milletvekili olacak diye belki bir şey yok ama tabii ki benim de hayalim Ankara’da İzmir’i temsil etmek. Olmasa dahi, milletvekili olmasam dahi, karar mekanizmalara

rında bulunmaya devam ederek, bir kadın olarak benden sonraki kız kardeşlerime rol modellik yapıyorum ve yapmaya da devam edeceğim.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Buna biraz daha zaman var ama çok uzun olmamasını diliyor ve bunun için ben şahsen elimden geleni yapıyorum. Toplumsal düzenin biraz değişmesi lazım, siyaset erkek işidir algısını, siyasette daha fazla kadınlarla el ele vererek bu algıyı düzeltmemiz lazım. Ben kadın olarak siyasette bir şey yaparken tek başıma yapmayı yanımda bulunan kadın arkadaşlarımla el ele tutuşup birlikte yapmaya çalışıyorum. Hem örnek oluyor hem tecrübelerimi kendime saklamamış oluyorum, birlikte hareket etmek nasıl genel başkanımın bana bir güç ise benden de diğer kadın arkadaşlarıma güç oluyor, bunu görebiliyorum. Çünkü el ele, kol kola belki sadece kendi partilerimizde değil diğer partili kadın arkadaşlarımızla beraber daha çoğalacağız, çoğalmayı teşvik edeceğiz ve bir gün istediğimizi kadınlar olarak yakalayacağız.”

ÜLKÜ DOĞAN – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Tabii ki öncelikle mevcut durumdan şikayetçi olduğum için, daha doğrusu ülke yönetimi, ülke genelindeki hâkim olan siyaset anlayışı, bundan duyduğum şikayetler de mutlaka ki ilk aday olma, daha doğrusu siyasete ilk girme nedenim. Daha sonrasında zaten siyasetle uğraşıyordum, yerel-genel seçim dönemleri geldiğinde de artık bir adaylıkla bu siyaset alanındaki yürüyüşümde farklı bir şeyi de denemiş olmak istedim açıkçası. Yani hayatımda deneyimlemem gerektiğini düşündüğüm bir alandı milletvekili adaylığı, bu yüzden de aday oldum. Zorluklarla karşılaştım mı? Tabii ki siyaset hayatımda pek çok zorlukla karşılaşıyorum, bunlardan başlıcası toplumun ya da ailenin kadına yüklemiş olduğu sorumluluklar en başta geliyor. İki küçük çocuğum var, bir yandan çocuklar, bir yandan iş, bir yandan aile ve ev düzeni, bunları bir arada götürmesi oldukça zor. Bunun dışında da tabii ki Türk siyasetinde kadına bakış açısı hala çok gelişmiş değil, kadının bu alanda

yeni yeni var olduğunu düşünürsek hala yol alma aşamasındayız ve dolayısıyla da kadını siyaset alanına sokmak, belki de ileri aşamalara götürmek oldukça zor. Ben de bu zorlukları yaşadım. Ama hani daha büyük bir zorluk yaşadınız mı dersiniz, hayır yaşamadım.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Siyasetin farklı alanlarında buldum, ilçe başkanlığı yaptım, başkan yardımcılığı yürütüyorum, bunların hepsi de zor işler. Aslına bakarsanız aynı adaylık gibi ve bunları aile desteğiniz yoksa yapamazsınız. Ben bu alanda ailemden çok büyük destek gördüm. Başta eşim, kendi ailem, eşimin ailesi, özellikle de evdeki sorumluluklarımı, yükümlülüklerimi üzerimden alma konusunda bana çok büyük destek gösterdiler. Partimde de kadın aday olmak konusunda büyük bir destek aldım, zaten bizim genel başkanımız bir kadın, dolayısıyla da kadın olmak, İyi Parti’de aslına bakarsanız bir tık böyle bir pozitif bir ayrımcılığa da sağlıyor. Partimde bununla ilgili aldığım geri dönüşler de, destekler de hep olumlu yöndeydi. “

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday aday veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Diğer adaylarla karşılaştırdığımda, erkeklerle evet aramızda farklar var mıydı? Mutlaka ki tecrübe, deneyim, siyaset hayatında geçirilen süre anlamında farklarımız vardı. Bizim, örneğin Sayın Müsavat Dervişoğlu siyasetin duayeni bir politikacı, dolayısıyla farklarımız var ama hani eşit şartlarda yarıştık mı? Evet, bence eşit şartlarda yarıştık çünkü partinin kadın ve erkek anlamında bakış açısı aynı. Ne yazık ki Türk siyasi hayatında kadın hala yol alma aşamasında, söylediğim gibi tüm dünyada olduğu gibi. Dolayısıyla çok genel anlamda eşit şartlarda olmayabiliriz ama makro düzeyde. Mikro düzeyde biz partimizde eşit şartlarda olduğumuzu düşünüyorum.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Evet, tabii ki farklı yaklaştılar çünkü biz kadınız, genel başkanımız bir kadın, dolayısıyla biz daha şanslıyız.”

5. Soru: (Aday aday seçilme ya da sandıktan çıkma anlamın-

da her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Bu sadece bizimle ya da partimle alakalı değil aslına bakarsanız. Türkiye’nin içinde bulunduğu konjonktürle de ya da siyasi ortamla da alakalıydı. Gönül isterdi ki çok daha başarılı işler yapabilelim ama biz iki milletvekili çıkarabildik. Benim sırama yetmedi. Yani partimizin almış olduğu oyla ilgili, şahsımla ilgili olduğu düşünmüyorum.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Dediğim gibi ben bu seçimleri hayatımda aşmam gereken, atmam gereken bir adım olarak gördüm. Siyasi hayatımda deneyimlemem gereken bir süreçti. Yaşadım, çok da güzel şeyler biriktirdim, anılar biriktirdim, çok önemli tecrübeler ve deneyimler elde ettim. Ama o orada bitti, ertesi gün görevimin başındaydım, aynı şekilde devam ediyorum. Yani ben bu konuda kendimizi aslına bakarsanız bir öncü gibi görüyorum. Siyasette kadın yeni yeni var olmaya başlıyor, önümüzü açan tarihte çok önemli isimler var. Tabii ki kendimi kıyaslamıyorum ama öncü siyasi kadınlarımız var, kadını siyaset dünyasına sokan ve onları ilerleten, bizlere feyz olan genel başkanımız var. Siyasette kadının nerede, nasıl durması gerektiğini gösteren, başarılarını başarabileceklerini gösteren. Ben de kendimi aslında naçizane olarak benden sonra gelebilecek olan genç kızlarımızın siyasete ilgi duyan, siyaset yapmak isteyen, politikayla ilgilenmek isteyen kadınlarımıza örnek olabilmek adına da bu işi yapıyorum aslına bakarsanız. Dolayısıyla tabii ki durmayacağız, aynı şekilde, aynı şevkle ilk günkü heyecanla devam ediyorum.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Yani tabii bu çok zor bir soru. Pek çok şey yapılabilir. Örneğin belki kadın kotası yasalarla desteklenebilir, sadece parti inisiyatifine bırakılmaksızın. Kadın adayları belki pozitif ayrımcılık anlamında biraz daha destekleyebilecek yasal düzenlemeler yapılabilir. Her şeyden önemlisi sadece devlet değil belki ama partilerin bu konuda daha fazla inisiyatif alması gerekir. Örneğin KA.DER, Kadın Adayları Destekleme Derneği gibi siyasette ilerlemek isteyen kadınlara destek olacak, yol gösterecek sivil toplum kuruluşları gelişebilir. Ama ben en başında şunu düşünüyorum; politika kaynağını işte isim babalığını yapan eski Yunan’dan alıyor. Bundan milattan öncesinden bahsediyoruz, yüzyıllarca bu alan

sadece erkeklere aitti, kadınlar buna yeni yeni girmeye başlıyorlar, dolayısıyla gelişen bir süreçteyiz. Bence en başta olması gereken şey biraz daha zamana ihtiyacımız var. Bugün modern toplum diyebileceğimiz, işte kadın erkek eşitliğini bize göre biraz daha iyi olan Avrupa ülkeleri dahil bu seviyeye yeni erişmiş durumda. Belki bir 20, 30 yıl sonra biz de artık bunları tartışmıyor olacağız.”

BARTIN

BİRSEN FIRINCIOĞLU – MİLLETVEKİLİ ADAYI

1. Soru: Neden aday olmak istediniz? Aday adayı olmaya veya aday olmaya karar verme süreciniz nasıl geçti; her şey kolaylıkla yürüdü mü, zorluklar mı yaşadınız? (Neler?)

“Şimdi aday olunmaz, aday doğulur. Benim dedem ve babaannem de CHP’de İnönü zamanında burada belediye meclis üyesiydi, dedem mahalle muhtarıydı, en büyük mahallenin muhtarıydı. Babam da 30 küsur sene Bartın Belediye Başkanıydı, CHP. Ben de isteyerek, bilerek eczacı oldum. Babam gibi olmak istedim, annem gibi olmak istedim. Onlar gibi hayra çalışıp, Allah yolunda ölmek istedim açıkçası bu. Bu sevgi ile gömülmek istedim.”

2. Soru: Yakın çevreniz, aileniz ve partinizden nasıl bir yaklaşım gördünüz?

“Tabii güzel bir şey ama mesela aday olduğumun farkında olmayanlar da çok oldu. Şeye afiş asılır ya seçimlerde, bitişik komşum yani bitişik komşum bakıyormuş bakıyormuş resme, kız bu biriydi ama ben bunu bilemedim diyormuş.”

3. Soru: Deneyim ve formasyon açısından kendinizi diğer aday adayı veya aday erkeklerle karşılaştırdığınızda büyük farklar var mıydı? (Ya da eşit şartlarda yarıştığınızı düşünüyor musunuz?)

“Benim rakiplerimin birisi Köksal Toptan, Bartın milletvekili adayı Köksal Toptan. Doğru Yol Partisinden benim yarıştıklarım. Öbürü Zeki Çakan, Ana Vatan Partisinden. CHP’den de teklif gelince ben CHP’ye gittim. CHP benim ana partim, dedim ya sana babaannem, dedemden. CHP’ye gittim. Bu arada benim yarıştığım Köksal abi olsun, Zeki Çakan olsun hala görüşürüz, hala gelirler sorarlar ararlar. Benim bir sıkıntım olsa, herhangi yerden yapılacak bir şey olsa iki elleriyle, onlar benim abilerim, canlarım. En ufak bir sevgisizlik, saygısızlık hiç görmedim. Saygıda, sevgide kusursuz, mükemmel bir seçim geçirdik.”

4. Soru: Partinizin size erkek adaylardan daha farklı yaklaşımına dair bir hisse kapıldınız mı?

“Yok, öyle bir şey görmedim. Adnan Keskin bana destek vermek için

geldi, o zaman Sanayi Bakanıydı. Hasan Akyol geldi, yani CHP gelmişinde geçmişinde kim varsa şuradan geçti.”

5. Soru: (Aday adayı seçilme ya da sandıktan çıkma anlamında her iki seçilmeyene de) sizce neden seçilemediniz?

“Biz beraber yaşadık, seçtiler olduk, seçmediler olmadık, Bartın sevdiğini elinden bırakmaz usta.”

6. Soru: Seçilmemek sizde nasıl bir etki yarattı? Tamam mı, devam mı?

“Ben tamam desem, ben nerede zapt edeceksin? Anladın? Politika Allah 7 kuşağıma yazmasın. O bir oy verecek insana, o bir oy verecek o, bir oy verecek ne istesek yani ne yapsak ki... Eski kuşak var, şimdikiyle değil. Partiyle koyuyorlar alırsa oluyor, olmazsa çekiliyor gidiyor. Öyle bir şey yok. Öyle bir şey yok. Bileğinin hakkından gelmek budur. Ben tamam desem kim duyuyor beni.”

7. Soru: Kadınların tüm seçimlere erkeklerle eşit şartlarda katılması için sizce neler yapılmalı?

“Politikanın amaçları farklı, amacını iyi belirler, ben bu işi yapacağım, yapacağım der ise başarmamak için sebep yok. Yani niyet iyi, akıbet iyi, amaca göre, amaca göre kendini yetiştiren birisi illa ben bunu olacağım, ben ben olacağım diyen birisi eninde sonunda başarır.”

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, başta toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel çok sayıdaki faktörden dolayı siyasette eksik temsil edilmektedir. Oysa ki kadınların seçimle ve atamayla gelinen tüm karar alma mekanizmalarında eşit temsili, sürdürülebilir kalkınmanın ve muasır medeniyetler seviyesine ulaşmanın kritik göstergelerinden birisidir.

31 Mart Yerel Seçimi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimine yapılan itirazlar ve yaşanan tartışmalarla gündemden hiç düşmedi. Ancak, kadınların adaylıktan itibaren eşitlikten çok uzak olan siyasal temsil sorunu ise gündem konusu olamadı.

2019 Yerel Seçimleri’nde, Türkiye genelindeki toplam bin 389 belediye başkanlığı koltuğuna yalnızca 45 kadın oturmaya hak kazanırken, YSK’nin KHK ile ihraç edilenlere mazbata verilmeme kararıyla bu sayı 43’e düştü. Bu sayılar yerel yönetimlerde eşit temsilden çok uzak bir durum ile karşı karşıya olduğumuzu bir kez daha gösterdi. Aslında, kadınların aday adaylığı sürecinden gelen haksızlık ve eşitsizlik durumu, seçim sonuçlarına da yansdı.

Bilinenin tam tersine kadınların siyasete ilgisi yüksektir. Ancak, kadınların siyasete girişini kolaylaştıracak ve aktif siyaset yapan kadınları buldukları konumlarda güçlendirecek kurumsal mekanizmalar çok yetersiz veya hiç bulunmamaktadır. Kadınların siyasete katılımını arttırmak için birtakım özel önlemler (cinsiyet kotası, fermuar veya parite sistemi) alınmalı ve kadınlar seçilebilir sıralardan aday gösterilmelidir. Aynı zamanda, partideki erkeklerin de toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi kazanması ve eşitlik mücadelesinde kadın siyasetçi-

lerle birlikte hareket etmesi kritik öneme sahiptir. Bu çalışma ile yerel veya genel seçimlere aday olmuş ancak çeşitli sebeplerle seçilememiş kadınların kıymetli deneyimlerinin, önümüzdeki seçimlerde aday olacak kadınlara aktarılmasını hedefledik. Tüm çalışmalarımızda olduğu gibi bu projemiz ile de uzun yıllardır eşitlikten çok uzak olan temsil oranlarının değişmesini arzuladık.

Biliyoruz ki, değişim ve dönüşüm yerelden başlar. Yerel siyaset ise kadınlarla birlikte daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir zemine kavuşur.

KA.DER olarak, bir sonraki seçimlerde daha fazla kadının aday aday olmasını, aday olmasını ve seçilmesini temenni ediyoruz. Aynı zamanda, partilere aday listelerini fermuar sistemi ile oluşturmalarını, kadınları seçilebilir sıralardan ve illerden aday göstermelerini her zaman dile getirmeye devam ediyoruz. 23 yıldır olduğu gibi, kadınların seçimle ve atamayla gelen tüm karar alma mekanizmalarında hak ettikleri eşit temsile ulaşana kadar çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akkoyunlu-Ertan, K. (1997). Kentli Hakları. *Amme İdaresi Dergisi*, 20(3), 31–48.

Beutel, Ann M. and Marini, Margaret M. (1995) “Gender and Values”, *American Sociological Review*, V.60, N.3, Washington, p.436-448.

COŞKUN, B. ve T. UZUN. “İl Özel İdaresinde Yeniden Yapılanma.”, H. ÖZGÜR ve M. KÖSECİK (Ed.), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar: 1*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005: 157-174.

Demir, O. (2008). *Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği)*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. (s.1-132).

Kaşıkırık A. ve İzci İ (2019) *Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi*, Argüden Yönetişim Akademisi ve KA.DER, İstanbul.

Keleş, Ruşen (1993), “Belediyeciliğimizde Son Gelişmeler ve Yerel Özerklik”, *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*, İULA-EMME, İstanbul, s. 249-255.

Keleş, Ruşen (1993), “Yerel Yönetimlerde Güncel Oluşumlar”, *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*, İULA-EMME, İstanbul.

Ökmen, M. (2003). *Kent, Çevre ve Globalleşme*, Bursa: Alfa.

Pustu, Y. (2005). *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*. *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57, (s.121-134). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. *Politika Dokümanı Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadın*. (s. 1-28).

Smith, Graham (2009), *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*, Cambridge University Press, Cambridge.

Tekeli, İlhan. “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi” *AİD*, XVI, Haziran 1983: 3-22.

Tokman, Yıldız (2008), “Kadın Dostu Kent Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması”, <http://www.imoizmir.org.tr/kentsempozyumu/pdf>, (Erişim Tarihi: 01.10.2017).

United Nations Development Programme Turkey, *Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 2002 İnsani Gelişim Raporu: Yeni Bir Demokrasi Dalgasına Acilen İhtiyaç Duyuluyor*, http://www.undp.org.tr/hdr2002_democraticwave.doc (12.11.2002).

Yıldırım, U. ve Öner, Ş. ve Aksu, H. ve Tath, M. (2011). *Yerel Temsil ve Katılım Bağlamında Belediye Meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas Örnekleri*. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt:8, Sayı15. (s.507-530).

